

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

*Im częściej coś
występuje w naszej
świadomości,
tym większe szanse
na to, że utrwali się
w naszej pamięci.*
E. Gruszczyk-Kolczyńska

KONKRET A WYOBRAŻENIE

PROGRAM INNOWACYJNY

DLA KLASY IV Szkoły Podstawowej nr 53 w Bydgoszczy

Stanowiący część Programu pt. „Blżej świata- od konkretnu do abstrakcji”

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ W SKŁADZIE: Magdalena Hawryłkiewicz, Jadwiga Szymańska, Maria Drzewiecka, Dorota Nowak, Beata Gałgańska, Joanna Drzewiecka, Justyna Kranc, Alina Siemianowska-Bloch, Joanna Michalska-Wentowska, Katarzyna Gerlach, Anna Wodzyńska,

SPIS TREŚCI

TOM II

WPROWADZENIE	03
ZAJĘCIA GRUPOWE	
Blok zajęć matematyczno- przyrodniczych	07
Czynności dnia codziennego	19
Terapia metodą Tomatisa	24
Nordic Walking	33
PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE ZAJĘĆ	37
ZAJĘCIA INDYWIDUALNE	
Rehabilitacja wzroku	48
Orientacja w przestrzeni	71
Logoterapia	77
Psychoterapia	81
Terapia pedagogiczna	85
Przykładowe scenariusze zajęć	88

I. WPROWADZENIE

W procesie nauczania zachodzą liczne zmiany, które są spowodowane rozwijającą się dynamicznie cywilizacją jak również tempem rozwoju techniki. Współczesna szkoła powinna wyposażać uczniów w podstawowy zasób wiadomości oraz kształtować podstawowe umiejętności i sprawności, stosować metody samodzielnego przyswajania wiedzy oraz wytwarzać odpowiednią motywację do podejmowanych przez uczniów różnorodnych działań. Podstawowym celem staje się więc rozbudzanie twórczości uczniów, indywidualizowanie procesu kształcenia, wskazywanie sposobów uczenia się. Szczególne znaczenia nabiera osiągnięcie tych celów u uczniów z dysfunkcją wzroku.

Głównym zadaniem, które postawiły sobie autorki programu w klasie IV Szkoły Podstawowej jest analiza i przetwarzanie informacji, głównie płynących z konkretnych przedmiotów i przetwarzanie jej na schematyczne przedstawienie. Przejście od konkretnego, trójwymiarowego przedmiotu poznawanego polisensorycznie do dwuwymiarowego przedstawienia tego samego obiektu, którego nie można dotknąć, w którym nagle „zniknął” jeden wymiar, a jego reprezentacją jest teraz plątanina barwnych plam i kresek, jest bardzo trudnym procesem. Jest to najdłuższy i praktycznie nigdy nie zakończony proces w terapii widzenia. Umiejętności zdobyte w klasie IV odgrywają ważną rolę na dalszym etapie edukacji. Uczeń musi nauczyć się widzieć rysunek trójwymiarowo. Stąd tytuł modułu „Konkret, a wyobrażenie”

Działania podjęte w ramach programu zmierzać będą do wykorzystania wiedzy dziecka o realnym świecie i będą coraz częściej odwoływać się do jego wyobrażeń. Terapia i inne zajęcia będą zmierzały do uczenia pracy w grupie i odkrywania siebie, jako osoby. Ważne miejsce zajmie edukacja w bloku matematyczno-przyrodniczym. Nasze wieloletnie doświadczenie w pracy z dzieckiem z dysfunkcją wzroku wskazuje, że liczba zajęć edukacyjnych służąca poznawaniu przyrody nie jest wystarczająca, ponieważ poznawanie jej innymi narządami zmysłu jest bardziej pracochłonne. Dodatkowe zajęcia w bloku matematyczno-przyrodniczym pomogą w kształtowaniu umiejętności kluczowej- wykorzystanie wiedzy w praktyce życia codziennego.

Uczenie wspomagane będzie metodą Tomatisa, a rozwój fizyczny wstępными zajęciami z Nordic-walking. W zależności od potrzeb prowadzone będą terapie indywidualne: logoterapia, psychoterapia, terapia pedagogiczna, orientacja przestrzenna, rehabilitacja wzroku.

Chcąc osiągnąć założone cele zamierzamy stosować różne metody kształcenia. Jedną z nich, która w pełni zapewnia ukształtowanie wśród uczniów wymaganych umiejętności jest

metoda projektów. W trakcie realizacji zadań uczniowie będą kształtować i rozwijać wiele kluczowych dla procesu nauczania- uczenia się umiejętności takich, jak: organizowanie własnej pracy, planowanie i podejmowanie decyzji, zbieranie i selekcjonowanie informacji, bezpośrednie badanie rzeczywistości, rozwiązywanie problemów, stosowanie zdobytej wiedzy w praktyce, prezentowanie własnego punktu widzenia, współpraca w grupie.

Zastosowanie tej metody, głównie w ramach zajęć w bloku matematyczno-przyrodniczym pozwoli ukształtować u uczniów umiejętność prawidłowo prowadzonej obserwacji i doświadczenia, wskazać im różnorodne źródła wiedzy.

Uatrakcyjnienie procesu dydaktycznego nastąpi poprzez wycieczki do: muzeum, ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznych, palmiarni, lasu, oczyszczalni ścieków. Zajęcia w terenie pomogą kształtować właściwe postawy wobec środowiska, wzmocnić troskę o jego stan, poprzez wprowadzenie w życie własnej rodziny i otoczenia proekologicznych zachowań. Końcowe efekty realizacji projektów (albumy, plakaty, makiety, prezentacje multimedialne i inne) mogą wzbogacić pracownię w pomoce naukowe, które można wielokrotnie wykorzystywać w następnych latach .

Cele ogólne:

- Innowacyjne dostosowanie programu nauczania i materiałów dydaktycznych dla uczniów SOSW w Bydgoszczy, tak aby usprawnić ich funkcjonowanie w środowisku przyrodniczym i wyrównać ich szanse w społeczeństwie.
- Wykorzystanie wiedzy dziecka o realnym świecie w tworzeniu własnych wyobrażeń.
- Odkrywanie siebie jako osoby w otaczającym świecie.
- Wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce życia codziennego .
- Rozwijanie komunikacji interpersonalnych oraz umiejętności intrapersonalnych w społeczeństwie.

Cele szczegółowe:

- Opracowanie innowacyjnego, spójnego programu kształcenia dla uczniów z dysfunkcją wzroku i dodatkowymi schorzeniami, uwzględniającego najnowsze techniki diagnozy i terapii
- Wdrożenie programu wspomagającego wszechstronny rozwój ucznia w klasie czwartej szkoły podstawowej
- Zwiększenie świadomości nauczycieli i rodziców w zakresie nowoczesnych metod diagnozy i terapii oraz zdobycie doświadczenia w ich stosowaniu

- Przekazanie doświadczeń zdobytych w czasie realizacji projektu innym placówkom kształcącym niewidomych
- Podniesienie jakości usług edukacyjnych z uwzględnieniem potrzeb gospodarki opartej na wiedzy.
- Rozwijanie zainteresowań przyrodniczych.
- Właściwy rozwój intelektualny, emocjonalny i społeczny wszystkich członków zespołu klasowego.
- wdrażanie do dbałości o higienę osobistą i zdrowie.
- Kształtowanie umiejętności wykonywania prostych czynności.
- Ćwiczenia sprawności orientacji w małej przestrzeni i organizacji.

Autorki

ZAJĘCIA GRUPOWE

BLOK ZAJĘĆ MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZYCH

pt „Człowiek w otaczającym środowisku”

AUTORZY: *Magdalena Hawrylkiewicz, Jadwiga Szymańska*

1. Sposoby realizacji

- Zajęcia prowadzone aktywnymi metodami (krąg uczuć, drama, burza mózgów, poszukiwanie informacji)
- Eksperymenty
- gry
- Dramy
- Obserwacje
- Wycieczki

2. Umiejętności nabyte przez uczniów:

Uczeń:

- Zna podstawowe pojęcia z zakresu nauk przyrodniczych
- Samodzielnie i pod kierunkiem nauczyciela dociera do różnych źródeł wiedzy,
- Prowadzi doświadczenia, obserwacje w otaczającym środowisku naturalnym,
- Formułuje problemy, wyciąga wnioski,
- Rejestruje wyniki obserwacji i eksperymentów w formie opisu, rysunków, fotografii,
- Poznaje mechanizmy funkcjonujące w przyrodzie
- Jest świadomy różnorodności biologicznej,
- Dostrzega korzyści i zagrożenia wynikające z postępów w naukach przyrodniczych,
- Rozpoznaje zagrożenia dla zdrowia człowieka

3. Treści

a) zadania ogólne

- Nauka samodzielnego rozwiązywania problemów.
- Nabycie umiejętności porównywania i określania związków między budową i funkcją w organizmach.
- Pokazanie uczniom jak odróżniać różnorodność panującą w świecie organicznym.
- Nauka wskazywania zależności między organizmami ,a środowiskiem.
- Przyswajanie wiedzy dotyczącej sposobów adaptacji organizmów do środowiska.
- Nabycie umiejętności odkrywania sposobów współdziałania narządów.
- Nauka analizowania przyczyn nieprawidłowości w funkcjonowaniu organizmów.
- Pokazywanie uczniom sposobów wykorzystywania dostępnych pomocy dydaktycznych.
- Ukazywanie uczniom metod jak można rozwijać zainteresowania przyrodnicze.

- Zachęcanie do samodzielnego poznawania świata żywego i różnych środowisk życia.
- Tworzenie nawyków polegających na precyzyjnym myśleniu oraz jasnym formułowaniu myśli.
- Opanowywanie przez uczestników metod pracy zespołowej.
- Kształtowanie zachowań prozdrowotnych.
- Nauka poznawania zasad funkcjonowania organizmu człowieka.
- Podjęcie prób doskonalenia metod percepcji słuchowej, dotykowej i wzrokowej w celu obserwowania różnych zjawisk przyrodniczych.
- Nauka pokonywania lęku w kontakcie z przyrodą.
- Tworzenie nawyków uogólniania zaobserwowanych zjawisk przyrodniczych i matematycznych
- Nabycie umiejętności sporządzania prostych rysunków, schematów do zaobserwowanych sytuacji praktycznych.
- Nauka odczytywania informacji z rysunków i schematów
- Zbieranie prostych danych statystycznych i przedstawianie ich graficzną prezentacją
- Poznawanie zasad i rysowanie figur płaskich.
- Mierzenie długości i obliczanie pola
- Rozwiązywanie zadań z zastosowaniem własności figur i miar wielkości
- Nauka precyzyjnego formułowania wniosków.
- Samodzielnie korzystali z tekstu matematycznego

b) zadania szczegółowe

4. Tematyka przyrodnicza

To wszystko, co Nas otacza to przyroda, której my- ludzie jesteśmy nieodłączną częścią. Chcąc lepiej odnaleźć się w niej należy ją poznać. W szkole podstawowej powstał przedmiot zwany przyrodą, którego zadaniem jest przybliżanie jej elementów oraz zjawisk. Zapewne jest to dobre rozwiązanie dla osób widzących. Jednak w przypadku osób niewidomych liczba zajęć edukacyjnych służąca poznawaniu przyrody nie jest wystarczająca, ponieważ poznawanie jej innymi narządami zmysłu jest bardziej pracochłonne. Również tematyka przyrodnicza powinna mieć szerszy zakres. Pragnąc pomóc zrozumieć niewidomym ich otaczający świat został stworzony program „Bliżej świata – od konkretnego do abstrakcji”. Jego częścią stanowią moduł „Konkret, a wyobrażenie”, realizowany w klasie czwartej Szkoły podstawowej. Ma on na celu wprowadzić młodzież w otaczający ich świat i ułatwić im jego spostrzeganie i funkcjonowanie w nim.

Tematyka przyrodnicza

Lp.	Blok tematyczny	Zagadnienia do realizacji	Termin	Uwagi
1.	Środowisko	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - poznanie elementów biotycznych i ich odróżnianie za pomocą dotyku. 2. Konkret - poznawanie elementów abiotycznych za pomocą zmysłów. 3. Wyobrażenie - cechy krajobrazu lądowego. 4. Wyobrażenie - cechy środowiska wodnego. 5. Konkret - środowisko lądowe, badanie organizmów za pomocą zmysłów. 	IX, X	
2.	Środowisko wodne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - organizmy zbiorników słodkowodnych i ich odróżnienie. 2. Wyobrażenie - organizmy zbiorników wody słonej i sporządzanie ich rysunków. 3. Konkret - zbiorniki wodne w środowisku lądowym i dokonywanie ich pomiaru. 	X	
3.	Las	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyobrażenie-organizmy fauny. 2. Wyobrażenie-organizmy flory. 3. Konkret - poszukiwanie różnych śladów organizmów lądowych z terenów zielonych. 	XI	
4.	Organizmy wodne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyobrażenie-kształty organizmów jednokomórkowych. 2. Konkret-budowa organizmów wielokomórkowych. 3. Zagrożenia czyhające na organizmy w niewoli, a świadomość człowieka 	XI, XII	
5.	Organizmy lądowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - poznawanie cech organizmów roślinnych strefy umiarkowanej. 2. Wyobrażenie - sporządzanie makiety organizmów roślinnych z biomów pustyń i sawann. 3. Wyobrażenie - użycie narządów zmysłów do poruszania się w dzisiejszym świecie. 4. Konkret - świat zwierzęcy nizin i wyżyn. 5. Konkret-Świat zwierzęcy terenów górzystych. 	I, II	

		6. Zabawy w ZOO- porównywanie zwierząt dostępnymi zmysłami.		
7.	Człowiek – organizm o najwyższym stopniu rozwoju ewolucyjnego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyobrażenie- sporządzanie rysunków narządów układu pokarmowego. 2. Konkret-jak sprytnie oszukać metabolizm człowieka? 3. Wyobrażenie- sporządzanie optymalnego planu żywienia. 4. Wyobrażenie-poznanie wyglądu elementów układu oddechowego za pomocą dotyku. 5. Konkret- istota oddychania. 6. Konkret-jak chronić się przed drobnoustrojami? 7. Wyobrażenie-składniki układu krążenia. 8. Konkret-dlaczego układ krążenia jest tak ważny? 9. Konkret-wrogość układu krążenia. 10. Wyobrażenie- jak działa nasz mózg? 11. Konkret-znaczenie układu nerwowego człowieka. 12. Wyobrażenie- składanie oka ludzkiego. 13. Wyobrażenie- odbiór dźwięków. 14. Konkret-dlaczego możemy się poruszać? 15. Wyobrażenie- układanie elementów szkieletu człowieka. 16. Wyobrażenie- filtry ludzkiego organizmu. 17. Konkret- zagrożenia układu moczowego. 18. Konkret-człowiek ukoronowaniem geniuszu przyrody. 	III, IV, V, VI	
8.	Wycieczka krajoznawcza	Muzeum przyrodnicze UMK Toruń, Planetarium Toruń, Park Zdrojowy Ciechocinek	V, VI	
9.	Prelekcja dla rodziców	Jak sprytnie oszukiwać metabolizm?	X, XI	

Tematyka matematyczna

Lp.	Blok tematyczny	Zagadnienia do realizacji	Termin	Uwagi
1.	Punkt, prosta, półprosta, odcinek, łamana.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - płaskość a przestrzenność- zabawa w cienie . 2. Wyobraźnia - mnogościowy aspekt figury geometrycznej. 3. Wyobraźnia - prosta, półprosta – figury nieograniczone. 4. Konkret - kreślenie odcinków i łamanych, użycie liniału. 5. Konkret - mierzenie odcinków i łamanych, użycie liniału. 6. Konkret - odcinki przystające, użycie cyrkla do pomiarów. 7. Konkretny przedmiot, a uproszony rysunek. 8. Konkret - pomiar w sytuacji praktycznej z odpowiednią dokładnością - wycieczka do parku. 	IX	
2.	Okrąg, koło.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - figury wokół nas w kształcie okręgów i kół. 2. Wyobraźnia - pojęcie okręgu i koła. 3. Konkret - kreślenie okręgów bez użycia cyrkla i z użyciem cyrkla. 4. Wyobraźnia - promień, średnica, cięciwa, środek okręgu. 5. Wyobraźnia – łuk okręgu, półokrąg, wycinek koła. 6. Konkret - zabawy na boisku szkolnym – kreślenie okręgów. 	X	
3.	Kąt.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - kąty w przyrodzie i otoczeniu. 2. Wyobraźnia - kąt jako figura nieograniczona. 3. Konkret - porównywanie kątów – wycinanka. 4. Wyobraźnia - kąty przystające. 5. Wyobraźnia - rodzaje kątów. 6. Konkret - kąty proste w naszym 	X, XI, XII	

		<p>otoczeniu – wycieczka nad staw lub zbiornik wodny.</p> <p>7. Wyobraźnia - kąty o danej rozwartości, jednostki miary kąta, stopień.</p> <p>8. Konkret - użycie i posługiwanie się kątomierzem.</p> <p>9. Konkret - mierzenie kąta przy użyciu kątomierza.</p> <p>10. Konkret - kreślenie kątów o danej rozwartości.</p> <p>11. Konkret - ćwiczenia w kreśleniu i mierzeniu kątów, sprawne posługiwanie się kątomierzem.</p> <p>12. Konkret - ćwiczenia w posługiwaniu się cyrklem do mierzenia kątów.</p>		
4.	Równoległość i prostopadłość.	<p>1. Konkret - prostopadłość i równoległość w naszym otoczeniu - wycieczka do lasu.</p> <p>2. Konkret - doświadczalne sprawdzanie równoległości i prostopadłości przy użyciu kartki papieru.</p> <p>3. Wyobraźnia - rozpoznawanie na rysunku prostych i odcinków równoległych i prostopadłych</p> <p>4. Konkret - kreślenie prostych i odcinków prostopadłych.</p> <p>5. Konkret - kreślenie prostych i odcinków równoległych.</p> <p>6. Konkret - ćwiczenia w kreśleniu prostych i odcinków prostopadłych przy użyciu ekierki.</p> <p>7. Konkret – ćwiczenia w kreśleniu równoległych przy użyciu ekierki i liniału.</p>	XII, I	
5.	Prostokąt.	<p>1. Konkret – prostokąty i kwadraty w naszym otoczeniu - wycieczka do ZOO.</p> <p>2. Wyobraźnia - elementy prostokąta i kwadratu – boki, wierzchołki, kąty, przekątne.</p> <p>3. Wyobraźnia - własności prostokąta i kwadratu.</p>	I, II	

		<ol style="list-style-type: none"> 4. Konkret - kreślenie prostokątów i kwadratów o danych bokach na kartce w kratkę. 5. Konkret - kreślenie prostokątów i kwadratów za pomocą ekierki na papierze gładkim. 6. Wyobraźnia - stosowanie własności boków, kątów, przekątnych w rozwiązywaniu problemów. 		
6.	Prostopadłościan i sześcian.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkret - przestrzenność – bryły przestrzenne w naszym otoczeniu. 2. Konkret - wyodrębnianie prostopadłościanów i sześciątów w naszym otoczeniu. 3. Konkret - zabawy z modelami prostopadłościanów i sześciątów – wskazywanie na modelu ścian, krawędzi, wierzchołków, przekątnych. 4. Wyobraźnia – wyróżnianie elementów brył na rysunku płaskim. 5. Konkret - rysowanie siatek sześciątów o określonych długościach krawędzi. 6. Konkret - rysowanie siatek prostopadłościanów o danych długościach krawędzi. 7. Konkret - wykonywanie modeli sześciątów z tektury i innych materiałów. 8. Konkret - wykonywanie modeli prostopadłościanów z tektury i innych materiałów. 	III	
7.	Długość odcinka.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyobraźnia - jednostki długości, metryczny układ jednostek długości. 2. Wyobraźnia - zamiana jednostek długości w zakresie liczb naturalnych. 3. Konkret - mierzenie odcinków w okręgu, kole, obliczanie długości łamanej. 4. Wyobraźnia - długość odcinków w prostokącie. 5. Matematyka jest wszędzie - ćwiczenia praktyczne kształtujące pojęcie obwodu figury np. długość płotu na ogrodzenie działki, długość koronki na obszycie serwetki. 	IV	

		<p>6. Wyobraźnia – obliczanie obwodów prostokątów, próba ustalenia wzoru słownie i literowo na obwód prostokąta.</p> <p>7. Wyobraźnia – obliczanie obwodów kwadratu, próba ustalenia wzoru słownie i literowo na obwód kwadratu.</p>		
8.	Pole figury.	<p>1. Konkret - pojęcie pola - przykłady z życia codziennego np. malowanie ściany, podłogi.</p> <p>2. Ile kafelków należy użyć, aby pokryć ścianę w kuchni? -ćwiczenia konkretne.</p> <p>3. Ćwiczenia w rysowaniu figur o określonym polu na papierze milimetrowym - konkret.</p> <p>4. Wyobraźnia - metryczne jednostki pola.</p> <p>5. Wyobraźnia – obliczanie pola prostokąta i kwadratu o podanych długościach boków.</p> <p>6. Wyobraźnia - próba ustalenia wzoru słownego i literowego na obliczanie pól prostokątów i kwadratów.</p> <p>7. Matematyka jest wokół nas – praktyczne zadania z życia codziennego z wykorzystaniem umiejętności obliczania pól prostokątów i kwadratów.</p> <p>8. Wyobraźnia - ćwiczenie utrwalające – obliczanie pól prostokątów i kwadratów.</p>	V	
9	Skala i plan.	<p>1. Konkret - wygląd Ziemi z lotu ptaka – zabudowania i tereny zielone.</p> <p>2. Wyobraźnia - powiększanie i pomniejszanie – np. rysunek bakterii , rysunek słonia na kartce papieru.</p> <p>3. Wyobraźnia - rysowanie figur w pomniejszeniu i w powiększeniu.</p> <p>4. Wycieczka krajoznawcza - obserwacja figur i brył w naszym otoczeniu, skala i plan.</p>	VI	

Diagnoza

Szkoła Podstawowa Przyroda

Nazwisko i Imię

Klasa

Test Wstępny

1. Wymień trzy czynniki środowiska niezbędne człowiekowi do życia.
 - a)
 - b)
 - c)

2. Spośród wymienionych poniżej zaznacz rodzaje pokarmów, które częściej niż pozostałe powinny znaleźć się na twoim talerzu.
 - a) tłuste wędliny, białe pieczywo
 - b) pieczywo z pełnego ziarna, świeże owoce i warzywa, chude mięso i mleko
 - c) słodczyce, chipsy i słodkie napoje
 - d) śmietana, oleje, masło

3. Nazwij główne organy rośliny,
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)

4. Opisz w trzech punktach, jak wykonasz doświadczenie, które udowodni, że dżdżownice mieszają glebę.
Masz do dyspozycji 2 słoiki, 10 dżdżownic, glebę próchniczą i piasek.
 - 1)
 - 2)
 - 3)

5. Poniżej przedstawiono kilka stwierdzeń odnoszących się do warunków życia na naszej planecie. Jeżeli uważasz, że dane stwierdzenie jest prawdziwe, napisz „P”, a jeśli uznasz za fałszywe, napisz „F”.
 - a) Ilość wody słodkiej nadającej się do picia jest bardzo mała w porównaniu do wody słonej. P / F
 - b) Warunki świetlne w zbiornikach wodnych polepszają się wraz z głębokością. P / F
 - c) Im wyżej w górach, tym wyższa temperatura. P / F
 - d) W głębszych warstwach wody występuje niższe ciśnienie. P / F

6. Właściwym przyrządem do obserwacji przyrody jest:
 - a) lornetka
 - b) lupa
 - c) luneta

7. Wymień 4 organizmy lądowe:
 - a)

- b)
- c)
- d)

8. Jakie organizmy żyją w wodzie(rośliny i zwierzęta)?Podaj 4 przykłady.

- a)
- b)
- c)
- d)

9. Z jakich części składa się ciało człowiek? Podaj co najmniej cztery.

.....
.....
.....

10. Jak należy dbać o higienę jamy ustnej? Podaj trzy przykłady.

- a)
- b)
- c)

Ankieta ewaluacyjna

Szkoła Podstawowa Przyroda

Nazwisko i Imię

Klasa

Test końcowy

1. Wymień trzy cechy środowiska lądowego.
 - a)
 - b)
 - c)
2. Nazwij główne cechy środowiska wodnego.
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)
3. Spośród wymienionych poniżej wybierz te, w których są wyłącznie organizmy słodkowodne.
 - a) okoń, rak, mewa, wieloryb
 - b) rak, trzcina, krzyżówka, ślimak stawowy
 - c) ośmiornica, morszczyn, rak, szczupak.
4. Wskaż zwierzę, które posiada następujące cechy: gromadzi zapasy tłuszczu pod skórą na zimę, śpi zwinięty w ciasną kulę trudną do otworzenia, zabija i pożera żmije, chowa się pod stertą liści.
 - a) lis
 - b) jeż
 - c) wilk.
5. Z spośród podanych organizmów wybierz te, które są jednokomórkowe.
 - a) pieczarka, okoń, pantofelek
 - b) bakteria, pantofelek, euglena
 - c) bakteria, okoń, wieloryb.
6. Wymień trzy organizmy żyjące na pustyni.
 - a)
 - b)
 - c)
7. Jakie są główne funkcje śliny w jamie ustnej?
 - a) mieszanie i rozdrabnianie pokarmu,
 - b) nawilżanie, rozdrabnianie i trawienie wstępne cząstek pokarmu,
 - c) przesuwanie pokarmów.
8. Jaka jest długość jelita cienkiego?
 - a) od 6 do 8 metrów,
 - b) 3 metry,
 - c) 12 metrów.

9. Który narząd odpowiada za zmysł węchu?
- a) jama ustna,
 - b) język,
 - c) nos.
10. Kiedy jest gorąco oddajesz mniej czy więcej moczu niż normalnie?
- a) mniej , ponieważ część wody zostaje wydalona w formie potu,
 - b) ani mniej, ani więcej,
 - c) więcej, ponieważ ciepło pobudza pęcherz moczowy do pracy.
11. Dlaczego lepiej nie spać w pokoju, w którym znajdują się rośliny?
- a) ponieważ brzydko pachną,
 - b) ponieważ wytwarzają wilgoć
 - c) ponieważ w nocy pobierają tlen, a uwalniają dwutlenek węgla.

CZYNNOŚCI DNIA CODZIENNEGO

AUTOR: *Magdalena Hawrylkiewicz*

Jedną z form aktywności osoby niewidomej jest wykonywanie czynności dnia codziennego. Nabycie różnych umiejętności staje się wyznacznikiem ich samodzielności i niezależności. Osoby pozbawione wzroku wymagają specjalnych metod uczenia i wykonywania tych czynności. Polega to między innymi na posługiwaniu się lub używaniu określonych przedmiotów takich jak: mydło, filizanki, ubrania i innych. W związku z tym w czynności powinno wyodrębnić się trzy elementy takie jak: określenie danego przedmiotu, przedstawienie zespołu ruchów i osiągnięcia zamierzonego celu. To właśnie dzięki idei tworzenia takich projektów, osoby pokrzywdzone przez los mają możliwość wyrównywania swoich braków i stawania się samodzielnymi w otaczającym świecie.

Lp.	Blok tematyczny	Zagadnienia do realizacji	Termin	Uwagi
1.	Higiena osobista i dbałość o wygląd zewnętrzny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przypomnienie zasad higieny. 2. Stosowanie zasad higieny w życiu codziennym. 3. Dbłość o odzież. 4. Rodzaje odzieży i ich zastosowanie. 5. Sposoby oznaczania i przechowywania odzieży. 6. Drobne naprawy uszkodzonej odzieży <ol style="list-style-type: none"> a) przyszywanie guzików b) sznurowanie butów c) zszywanie dwóch części materiału. 	IX, X	
2.	Dbałość o dom.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Higiena otoczenia. <ol style="list-style-type: none"> a) zamiatanie b) ścieranie kurzu c) odkurzanie. 2. Wygląd zewnętrzny. <ol style="list-style-type: none"> a) pranie ręczne b) pranie mechaniczne. c) prasowanie. d) szycie ręczne. 3. Środki chemiczne. <ol style="list-style-type: none"> a) rodzaje b) przeznaczenie. 	XI, XII	
3.	kuchnia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyposażenie kuchni. 2. Organizacja pracy w kuchni. 3. Sposoby nakrywania do stołu oraz jego dekoracja. 4. Savoir vivre przy stole. 5. Czynności w kuchni <ol style="list-style-type: none"> a) sposoby krojenia b) smarowanie 	I, II, III, IV, V, VI	

		<ul style="list-style-type: none"> c) obieranie produktów d) tarcie produktów e) ucieranie składników. <p>6. Przygotowywanie posiłków</p> <ul style="list-style-type: none"> a) gotowanie b) smażenie c) pieczenie. <p>7. Sprzątanie kuchni</p> <ul style="list-style-type: none"> a) mycie naczyń b) wycieranie. <p>8. Sprzęt gospodarstwa domowego (toster, mikser, malakser, maszynka do krojenia chleba, robot kuchenny)</p> <ul style="list-style-type: none"> a) budowa b) przeznaczenie c) zasada działania. 		
--	--	--	--	--

Diagnoza

Szkoła Podstawowa Czynności dnia codziennego

Nazwisko i Imię

Klasa

Test Wstępny

1. Wymień trzy zasady stosowania higieny osobistej.
 - a)
 - b)
 - c)

2. Podkreśl te wyrazy, które dotyczą pielęgnacji odzieży:
czyszczenie samochodu, przyszywanie guzików, naprawa altany, cerowanie odzieży, zaszywanie dziur w swetrach.

3. Podaj trzy sposoby dbania o własny wygląd.
 - a)
 - b)
 - c)

4. Podaj cztery cechy świadczące, że znajdujemy się w pomieszczeniu zwanym kuchnią.
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)

5. Podaj nazwy przedmiotów o następujących cechach:
 - a) jest szklany i służy do picia
 - b) można na niej smażyć
 - c) utrzymuje produkty w odpowiedniej temperaturze

6. Podaj dwie zasady postępowania z prądem elektrycznym.
 - a)
 - b)

Ankieta ewaluacyjna

Szkoła Podstawowa Czynności dnia codziennego

Nazwisko i Imię

Klasa

Test końcowy

1. Podaj cztery zasady higieny jakie należy stosować w życiu na co dzień.

- a)
- b)
- c)
- d)

2. Zostały wymienione różne rodzaje odzieży oraz ich funkcje. Połącz właściwe ze sobą.

granatowy fartuch	lekarz
granatowy mundur	wojskowy
biały fartuch	policjant
zielony mundur	murarz.

3. Jakie czynności należy wykonać w przypadku zabrudzonej odzieży.

- a)
- b)
- c)

4. Jakie czynności należy wykonać podczas sporządzania sałatki warzywnej.

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)

5. Określ przeznaczenie sprzętów gospodarstwa domowego:

- toster,
- miksera,
- maszynki do krojenia chleba,
- robota kuchennego.

6. Do czego służą

- gotowanie
- smażenie
- pieczenie.

BIBLIOGRAFIA

1. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Serce – Układ krążenia”; Hipocampus; Warszawa 2007
2. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Płuca- Oddychanie”; Hipocampus; Warszawa 2007
3. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Nerki- Filtry ludzkiego organizmu”; Hipocampus; Warszawa 2007
4. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Jama ustna – Zmysł smaku i powonienia”; Hipocampus; Warszawa 2007
5. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Układ pokarmowy - Trawienie”; Hipocampus; Warszawa 2007
6. Albert Barille ;Było sobie życie- Ciało człowieka „Mózg – Układ nerwowy”; Hipocampus; Warszawa 2007
7. Judy Nayer ; Wszystko o ssakach ; McClanahan Book Company; Nowy Jork 1993
8. Hanna Będkowska; Zielone lekcje; Oficyna Wydawnicza FOREST; Józefów 2008
9. G. Szczepańczyk; Poznajemy ssaki; Wydawnictwo PIĄTKA; Bydgoszcz 2002
10. B. Potocka, L. Nowak; *Projekty edukacyjne. Poradnik dla nauczycieli*; Zakład Wydawniczy SFS; Kielce 2002.
11. A. Grzywacz ; Ekosystem lasu; „Jangar”; Warszawa 1999
12. M. Marko-Worłowska; podręcznik dla klasy IV- Tajemnice przyrody; nowa era; Warszawa 2007.
13. Praca zbiorowa; „ Krok za krokiem” PZN ZG ZT Warszawa 1979.

TERAPIA METODĄ TOMATISA

Diagnostyka i trenin słuchowy w rewalidacji uczniów słabo widzących i niewidomych oraz ze sprzężoną niepełnosprawnością

AUTORZY: *Joanna Drzewiecka, Kinga Woniakowska*

Terapia metodą Tomatisa ma za zadanie usprawnianie czynnego słuchania, czyli świadome i efektywne czerpanie informacji płynących z otaczającego świata. Słuchanie jest tu określane jako proces aktywny (niezależny od stanu obwodowej części narządu słuchu). Zaburzenia uwagi słuchowej mogą powstawać na każdym etapie rozwoju człowieka, mogą mieć swój początek już w okresie okołoporodowym, ale wiązać się również z doznanymi urazami emocjonalnymi. W praktyce szkolnej zaburzenia uwagi słuchowej objawiają się w kilku sferach: słuchaniu receptywnym, kontroli własnych wypowiedzi, funkcjach motorycznych, poziomie energii oraz postawach społecznych. Prawidłową, fizjologiczną lateralizacją człowieka jest lateralizacja prawouszna. Dominacja prawego ucha powoduje racjonalny odbiór treści wypowiedzi bez zabarwienia emocjonalnego. Z budowy zarówno obwodowej, jak i ośrodkowej części narządu słuchu wynika, iż najbardziej rozbudowane są struktury odpowiedzialne za recepcję dźwięków o dużej zawartości wysokoczęstotliwościowych harmonicznych, co powoduje naenergetyzowanie mózgu. Dlatego też metoda Tomatisa wykorzystuje te właśnie dźwięki do treningu słuchowego, który ma „otworzyć” ucho na pasma częstotliwości, których odbieranie może być z wielu powodów zaburzone. Badania prof. Alfreda Tomatisa dowodzą, że odpowiedni trening słuchowy pozwala na eliminowanie zaburzeń głosu oraz szeregu problemów mogących mieć miejsce w sferze somatycznej, emocjonalnej i językowej. „Słuchanie” kształtuje się przez całe życie człowieka (należy tutaj oddzielić słuchanie od „słyszenia”, czyli recepcji dźwięków zależnej od stanu narządu słuchu, „słuchanie” jest procesem aktywnym, który polega na świadomym odbieraniu informacji, na ich przetwarzaniu i interpretowaniu). Metoda Tomatisa ukazuje możliwości oceny percepcji słuchowej (słuchania i lateralizacji słuchowej) i sposoby przewyższania trudności w tym zakresie.¹

1. Cel innowacji

Metoda Tomatisa jest treningiem pozwalającym na poprawę uwagi słuchowej, co przekłada się na funkcjonowanie psychoruchowe dziecka. Jest to metoda wspomagająca i uzupełniająca wobec tradycyjnych metod rewalidacji, takich jak: logoterapia, terapia psychologiczna, socjoterapia, których celem i jest wspieranie dziecka w jego rozwoju.

Metoda Tomatisa, to słuchanie odpowiednio przetworzonego materiału dźwiękowego za pomocą urządzenia zwanego „elektronicznym uchem”. Terapia poprzedzona jest diagnozą wykonaną przy pomocy odpowiednio skalibrowanego audiometru oraz testów dodatkowych. Materiał dźwiękowy podawany jest w określonych sekwencjach, właściwych dla systematycznego i trwałego oddziaływania na uwagę słuchową. Program terapeutyczny dobierany jest w zależności od diagnozy ucznia, do wyboru F1, F2, F3, F4, F5² lub modyfikacja tychże programów.

Uzupełnieniem terapii będą inne czynności zaproponowane uczniowi, z których może on skorzystać, a których celem jest również wspomaganie rozwoju. Ocenie zachowania ucznia na zajęciach będą służyły przygotowane przez nas karty obserwacji. Uczniowie otrzymają podczas zajęć

¹ Zob. Kurkowski Z.M., *Stymulacja audio-psycho-lingwistyczna – Metoda Tomatisa*. W: „Audiofonologia”, tom XIX, Warszawa – Lublin 2001, s. 197-202.

² Programy F1-F5 zostały udostępnione podczas szkolenia zorganizowanego przez IFPS w Warszawie (listopad-grudzień 2005 r.).

kilka propozycji pracy indywidualnej lub zespołowej, która – obok treningu słuchowego – będzie spełniać funkcje rewalidacyjne. Zajęcia przez nas proponowane to prace manualne, gry edukacyjne, gry zespołowe oraz inna działalność nieangażująca emocjonalnie dziecka i odbywająca się w ciszy. Należy podkreślić, że to dziecko będzie wybierało rodzaj dodatkowej aktywności na zajęciach, a zadaniem prowadzącego terapię będzie przygotowanie zestawu zadań do wykorzystania, a następnie obserwacja i odnotowywanie zachowań uczniów. Reasumując, uczniowie mogą, ale nie muszą, pracować podczas słuchania muzyki, a ich preferencje będą odnotowywane i analizowane. Naszym celem jest, aby to uczeń wybierał najdogodniejszą formę zajęć dodatkowych podczas terapii, w zależności od własnych upodobań, samopoczucia i skupienia na słuchanej muzyce. Brak aktywności w danym dniu sesji będzie również wskaźnikiem do opisanie i przeanalizowania. Uczniom szkoły podstawowej proponujemy elementy ludoterapii, które wzmocnią efekt relaksacyjny, ale również wprowadzą do terapii zadania edukacyjne. Zabawy będą zawierały ćwiczenia koordynacji ruchowo-wzrokowej oraz usprawniające pamięć z wykorzystaniem przedmiotów codziennego użytku. Taki dobór środków dydaktycznych pozwoli na ćwiczenie czynności dnia codziennego u młodszych dzieci. Dodatkowym źródłem analizy będzie obserwacja działań uczniów podczas słuchania konkretnego materiału dźwiękowego.

Cele ogólne

- Diagnostyka ucznia, test uwagi słuchowej drogą powietrzną i kostną, lokalizacji dźwięku oraz lateralizacji słuchowej oraz dyskryminacji wysokości dźwięków za pomocą urządzenia testującego przypominającego audiometr oraz testów dodatkowych (ankiety dla rodzica, testu słuchania rozdzielności, test rodziny, test drzewa).
- Opracowanie programu terapeutycznego, pozwalającego na pracę w zakresie zaburzonych pasm częstotliwości.
- Trening słuchowy – usprawnienie uwagi słuchowej, czyli świadomej recepcji, analizy i percepcji bodźców dźwiękowych.
- Wspomaganie lateralizacji prawousznej.
- Stymulacja sensoryczna dźwiękami o wysokich częstotliwościach.

Cele szczegółowe terapii słuchowej

- Usprawnienie koordynacji ruchowej.
- Usprawnienie radzenia sobie z emocjami.
- Eliminowanie nadmiernego stresu.
- Zwiększenie koncentracji uwagi.
- Lepsze zapamiętywanie.
- Skuteczniejsze uczenie się.
- Skuteczniejsze wykorzystanie możliwości głosu.
- Zmniejszenie liczby popełnianych błędów ortograficznych.
- Zwiększenie sprawności komunikowania się.
- Sprawniejsze wykorzystywanie posiadanego potencjału.

Cele zajęć dodatkowych zaproponowanych podczas słuchania muzyki

- Wspomaganie pamięci i spostrzegawczości.
- Usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
- Usprawnianie małej i dużej orientacji.
- Trening komunikacyjny w ramach grupy terapeutycznej

2. Dobór grupy terapeutycznej

Podstawą zakwalifikowania ucznia do terapii metodą Tomatisa są **zaburzenia uwagi słuchowej** potwierdzone wynikami badań. W praktyce szkolnej zaburzenia uwagi słuchowej mogą dawać następujące objawy: problemy z czytaniem i pisanem, brak koncentracji uwagi na lekcjach, brak zrozumienia czytanego tekstu, męczliwość lub nadpobudliwość. Zaburzone słuchanie wpływa również na **funkcje motoryczne** – mylenie strony prawej i lewej, niewyraźne pismo; na **postawy społeczne** –

niska tolerancja na stres, brak wiary w siebie, drażliwość, tendencje do wycofywania się; na **sluchanie receptywne**, czyli mylną interpretację pytań i poleceń; na **sluchanie ekspresywne**, czyli problemy z głosowaniem, ubogim słownictwem, monotonością wypowiedzi. Pragniemy zaznaczyć, iż są to tylko niektóre z objawów zaburzonego słuchania.

3. Diagnoza

Testy odbywają się za pomocą odpowiednio skalibrowanego audiometru, do dyspozycji mamy dwie pary słuchawek, do diagnozy drogą powietrzną i drogą kostną, a także mikrofon.

a. Test uwagi słuchowej drogą powietrzną i kostną.

Test rozpatrujemy w trzech strefach, analizując następujące parametry:

- przebieg krzywych,
- regulacja prawej i lewej strony,
- związek między przewodnictwem kostnym i powietrznym dla każdego ucha,
- błędy lokalizacji,
- dyskryminacja wysokości dźwięku.

Otrzymane informacje nanoszone są na siatkę diagramu pokazującego zależność między natężeniem a poszczególnymi częstotliwościami.

Diagram odczytywany jest w trzech sferach częstotliwości:

- od 125 do 1000 Hz – równowaga, koordynacja (fizyczność),
- od 1000 do 2000 Hz – określa artykulację, płynność mowy, słownictwo,
- od 1000 do 8000 Hz – to kreatywność, intuicja i wykorzystanie własnego potencjału.

b. Test lateralizacji słuchowej.

Test odbywa się za pomocą audiometru oraz testu dodatkowego – rozdzielności słyszenia³. Lewość jest wskazaniem do pracy nad lateralizacją słuchową.

c. Test dyskryminacji dźwięku (selekcji dźwięku) oraz lokalizacji dźwięku.

d. Testy dodatkowe, które obejmują wywiad z rodzicem (według przygotowanej ankiety) oraz opinie wychowawcy i/lub pedagoga szkolnego i/lub innych terapeutów prowadzących dziecko.

4. Formy realizacji

Uczniowie będą poddawani terapii w grupach (do 4 osób w grupie) dobieranych w zależności od wyniku testu uwagi słuchowej, a nie w wyniku zgłaszanych problemów rozwojowych. Może się więc zdarzyć, że dwoje uczniów z podobnymi objawami zaburzeń będzie realizowało inny cykl terapeutyczny, gdyż będzie miało zaburzenia uwagi słuchowej na innych pasmach częstotliwości. Dobór programu terapii nie jest też zależny od wieku ucznia.

Grupa terapeutyczna objęta jest trzema dwutygodniowymi lub dwiema trzytygodniowymi sesjami w odstępach 4 – 8 tygodni. Sesja tygodniowa to 120 minut dziennie.

Tygodniowo 600 minut = 13,3 godzin lekcyjnej, jedna dwutygodniowa sesja 1200 minut = 26,6 godzin lekcyjnych, jedna trzytygodniowa sesja 1800 minut ≈ 40 godzin lekcyjnych.

Trzy sesje terapeutyczne dziesięciodniowe lub dwie piętnastodniowe, to 3600 minut, czyli 80 godzin lekcyjnych.

Pierwsza sesja obejmuje tzw. pasywną fazę terapii i stosuje się w niej muzykę filtrowaną łączoną z muzyką gregoriańską. Druga i trzecia sesja stanowi fazę aktywną terapii i stosuje się w niej zazwyczaj mówienie i czytanie z zastosowaniem tzw. pasm przejściowych aktywizujących określone częstotliwości.

³ Test rozdzielności słyszenia (płyta i karta kontrolna) zostały opracowane przez IFPS i udostępnione podczas szkolenia w listopadzie 2007r.

5. Warunki terapii

- Przeciwwskazaniem do terapii są: padaczka, zawroty i uporczywe bóle głowy, niektóre schorzenia uszu oraz wysoki ubytek słuchu. W podanych przypadkach możliwość terapii rozpatruje się indywidualnie.
- Terapia odbywa się w co najmniej trzech dwutygodniowych lub dwóch trzytygodniowych sesjach, jedna sesja to 10 lub 15 kolejnych dni (z wyłączeniem sobót i niedziel).
- Dziennie uczeń odbywa 120 minut treningu słuchowego (bez przerw).
- Podczas zajęć nie wolno jeść, można spożywać niewielkie ilości płynów.
- Podczas zajęć nie wolno rozmawiać, pisać i czytać, gdyż te działania angażują obszary, które są potrzebne do słuchania.
- Podczas zajęć dozwolone są wszelkie działania manualne (rysowanie, lepienie z plasteliny, układanie puzzli, gry, itp.), a także odpoczynek na kanapie – również sen.
- Uczeń zobowiązany jest do systematycznego uczestnictwa w zajęciach. W przypadku powtarzającej się nieobecności terapia musi odbyć się raz jeszcze od początku.
- Warunkiem uczestnictwa jest podpisanie przez rodzica/opiekuna zgody na udział dziecka w terapii.

Materiał dźwiękowy stanowią nagrania zgromadzone na 52 płytach oznaczonych kodami:

- MNF – muzyka niefiltrowana,
- MNF-ALC – muzyka niefiltrowana przetworzona,
- MD – muzyka skondensowana,
- BP – muzyka wzmocniona w poszczególnych pasmach częstotliwości,
- VL – walc,
- śpiewy.

Elektroniczne ucho wyposażone jest w narzędzia służące przetwarzaniu i wzmacnianiu materiału dźwiękowego, co pozwala na układanie treningu słuchowego i jest podstawą oddziaływania terapeutycznego.

Opóźnienie, czyli czas otwarcia bramki, która przepuszcza naprzemiennie wysokie i niskie częstotliwości, co umożliwia mikrogimnastykę mięśni ucha środkowego.

Wyprzedzenie, czyli dojście dźwięku do ucha drogą kostną, zanim dotrze on drogą powietrzną. Taki zabieg powoduje, że dźwięk poddany jest wstępnej analizie zanim dotrze drogą powietrzną i dzięki temu jest lepiej adaptowany.

Filtrowanie, czyli praca nad wybranymi pasmami częstotliwości.

Balans, czyli praca nad wzmacnianiem prawouszności. Ta funkcja ustawiana jest na rozgałęziaczu.

6. Treści

Zadania ogólne

Włączenie uczniów z różnych typów szkół (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące) do treningu uwagi słuchowej (metoda Tomatisa lub metoda stymulacji audio-psycho-lingwistycznej SAPL) na podstawie przeprowadzonych testów uwagi i lateralizacji słuchowej oraz obserwacji ucznia.

Zadania szczegółowe

Wdrożenie terapii metodą Tomatisa, która składa się z sesji słuchania oraz pracy z głosem poprzedzonych testem, pozwalające dopasować program sesji do indywidualnych potrzeb ucznia. Proces kształcenia uwagi słuchowej monitorowany jest w trakcie trwania treningu.

Trening słuchowy składa się z co najmniej II etapów. Trening wg metody Tomatisa rozpoczyna się od testu uwagi słuchowej, który mierzy odpowiedzi na poszczególne częstotliwości, zdolność rozróżniania dźwięków oraz dominację ucha. Dodatkowo przeprowadzany jest szczegółowy wywiad z rodzicami. Na tej podstawie opracowuje się program i ilość sesji, dopasowane do indywidualnych potrzeb dziecka.

Sesje polegają na stosowaniu treningu słuchowego za pomocą elektronicznego ucha.

**Przykładowy program terapeutyczny dla dzieci ze zdiagnozowanymi zaburzeniami
w obszarze przedsiolkowym – program autorski**

I etap terapii - 30 godzin

Dzień 1-15

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	100	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	100	30 min	GC
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	90	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	90	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	GC
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	GC
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	80	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	KBP
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	CLBP
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	PM3 BP
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	1000 Hz	100	30 min	MF1
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	100 Hz	100	30 min	MF 1,5 (2)
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5+5	100	2000 Hz	100	30 min	MNF 2
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	2000 Hz	100	30 min	MF2
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie

+5 -5	10	-5 +5	100	2000 Hz	100	30 min	MF 2
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	3000 Hz	100	30 min	MF 3
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	3000 Hz	100	30 min	MF 3
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	4000 Hz	100	30 min	MF 4
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	4000 Hz	100	30 min	MF 4
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	6000 Hz	100	30 min	MF 6
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	6000 Hz	100	30 min	MF 6
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	8000 Hz	100	30 min	MF 8\9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	9000 Hz	100	30 min	MF 9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	9000 Hz	100	30 min	MF 9 RSM
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	70	30 min	GC

RSM – powrót dźwiękowy

Dla dzieci bardziej zaburzonych realizuje dłuższy powrót dźwiękowy, dla dzieci z mniejszymi zaburzeniami – krótszy.

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	9000 Hz	100	30 min	MF 9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	60	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	9000Hz	100	30 min	MF 9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	60	30 min	GC

C1	Opóźnienie	C2	Precesja	Filtr	Balans	Czas	Nagranie
+5 -5	10	-5 +5	100	9000 Hz	100	30 min	MF 9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	50	30 min	MNF
+5 -5	10	-5 +5	100	9000 Hz	100	30 min	MF9
+5 -5	10	-5 +5	100	50 Hz	50	30 min	GC

7. Ewaluacja

Korzyści ze stymulacji audio-psycho-lingwistycznej określą diagnozy sprawdzające – testy słuchania tonów drogą powietrzną i drogą kostną, a także ankiety ewaluacyjne dla rodziców i/lub uczniów objętych terapią. Dodatkowo zostanie wykonana analiza zachowań uczniów podczas zajęć (na podstawie załączonych kart obserwacji).

**ANKIETA
DLA RODZICÓW UCZNIÓW ZGŁOSZONYCH DO TERAPII METODĄ
TOMATISA**

Uwaga: Ankieta służy celom diagnostycznym w terapii metodą Tomatisa i tylko w tym celu będzie wykorzystywana. Jeśli odpowiedź na jakiegokolwiek pytanie sprawia Państwu trudność, proszę je opuścić. Proszę zapoznać się z warunkami terapii opisanymi pod ankietą.

1. Imię i nazwisko ucznia:
2. Data urodzenia:
3. Data wypełnienia ankiety:
4. Adres domowy, numer telefonu:
5. **Czy ciąża przebiegała bez powikłań?**
.....
6. **Jak rozwijało się dziecko w okresie do siódmego roku życia?** (czy rozwój kształtował się adekwatnie do wieku dziecka)
.....
.....
7. **Jak rozwijała się mowa dziecka?** (prawidłowo w stosunku do wieku, rozwój był opóźniony, występowały problemy z artykulacją)
.....
.....
8. **Jakie choroby przebyło dziecko?**
.....
.....
9. **Czy dziecko przebywało w szpitalu? Jak często?**
.....
.....
10. **Jak dziecko zachowuje się w domu?** (proszę wybrać z podanych propozycji lub wpisać własną odpowiedź: jest energiczne, głośne, spokojne, wycofane, agresywne, zamknięte w sobie, otwarte, życzliwe dla innych, ciche, samolubne, lubi przebywać samo, nie chce bawić się samo)
.....
.....
11. **W jaki sposób dziecko wykonuje zadania szkolne w domu?** (proszę wybrać z podanych propozycji lub wpisać własną odpowiedź: chętnie, niechętnie, samodzielnie, z pomocą innych, nie jest zainteresowane lekcjami, potrzebuje stałej kontroli i motywacji, stara się wykonać zadania jak najlepiej, unika wykonywania zadań, wykonuje zadania z uwagą i zaangażowaniem, nie potrafi skoncentrować się na zadaniu)
.....
.....

.....
12. **W jaki sposób dziecko kontaktuje się z rówieśnikami?** (proszę wybrać z podanych propozycji lub wpisać własną odpowiedź: jest otwarte, łatwo nawiązuje kontakt, ma jedną wybraną osobę, z którą czuje się dobrze, ma trudności z nawiązywaniem kontaktów, jest nieśmiały, lubi przewodniczyć grupie, nie potrafi odnaleźć się w grupie, ma wielu kolegów, czuje się wyobcowane, lubi przebywać we własnym świecie, zdarzają się zachowania agresywne)

.....
.....

13. **Jaki jest obecny stan zdrowia dziecka?**

.....
.....

WARUNKI TERAPII

- Przeciwwskazaniem do terapii są: padaczka, zawroty i uporczywe bóle głowy, niektóre schorzenia uszu oraz wysoki ubytek słuchu. W podanych przypadkach możliwość terapii rozpatruje się indywidualnie.
- Terapia odbywa się w co najmniej trzech dwutygodniowych lub dwóch trzytygodniowych sesjach, jedna sesja to 10 lub 15 kolejnych dni (z wyłączeniem sobót i niedziel).
- Dziennie uczeń odbywa 120 minut treningu słuchowego (bez przerw).
- Podczas zajęć nie wolno jeść, można spożywać niewielkie ilości płynów.
- Podczas zajęć nie wolno rozmawiać, pisać i czytać, gdyż te działania angażują obszary, które są potrzebne do słuchania.
- Podczas zajęć dozwolone są wszelkie działania manualne (rysowanie, lepienie z plasteliny, układanie puzzli, gry itp.), a także odpoczynek na kanapie – również sen.
- Uczeń zobowiązany jest do systematycznego uczestnictwa w zajęciach. W przypadku powtarzającej się nieobecności terapia musi odbyć się raz jeszcze od początku.
- Warunkiem uczestnictwa jest podpisanie przez rodzica/opiekuna zgody dziecka na udział w terapii.

**Zapoznałem się z warunkami terapii
i wyrażam zgodę na udział w niej mojego dziecka.**

ANKIETA
dla rodziców uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum

Ankieta ewaluacyjna dla rodziców uczniów objętych terapią metodą Tomatisa

Data:

Imię i nazwisko ucznia:

Data urodzenia:

Czy po zakończeniu terapii dziecko:

PYTANIE	ODPOWIEDŹ				
	nie dotyczy	nie	w niewielkim stopniu	raczej tak	tak
Osiąga lepsze wyniki w nauce?					
Czy lepiej się koncentruje na zadaniu?					
Czy popełnia mniej błędów?					
Czy chętniej czyta?					
Czy jego pismo stało się bardziej wyraźne?					
Czy stało się spokojniejsze?					
Czy stało się bardziej energiczne?					
Czy chętniej bierze udział w zabawach sportowych?					
Czy chętniej śpiewa?					
Czy poprawiła się u dziecka postawa ciała?					
Czy chętniej rozmawia z innymi dziećmi?					
Czy stara się być bardziej samodzielne?					
Czy potrafi nawiązać/podtrzymać dialog z rówieśnikami?					
Czy zauważyła Pani inne zmiany w zachowaniu dziecka? Jeśli tak, jakie?					

Bibliografia

1. Kurkowski Z.M., *Stymulacja audio-psycho-lingwistyczna – Metoda Tomatisa*. W: „Audiofonologia”, tom XIX, Warszawa – Lublin 2001, s. 197-202.
2. Zeszyty szkoleniowe, Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Warszawa, 2005r.
3. Zeszyty szkoleniowe, Centrum Audio-Psycho-Fonologii Espace, Warszawa, 2009r.

PROGRAM REKRECCJI RUCHOWEJ – NORDIC WALKING SPOSÓB NA ZDROWY STYL ŻYCIA

AUTORZY: *Beata Gałgańska, Dorota Nowak*

NORDIC WALKING

Nordic walking to nowoczesna forma ruchu zdobywająca coraz większą popularność w Europie. W Polsce Nordic Walking jest uznanym i stosowanym coraz częściej sportem o charakterze profilaktycznym oraz fitness.

„NORDIC WALKING,, PROFILAKTYKA, FITNESS, SPORT

I. Wstęp

Maciej Demel: “Kultura fizyczna obejmuje te wszystkie wartości, które wiążą się z fizyczną postacią i fizycznym funkcjonowaniem człowieka, zarówno w jego własnym odczuciu jak też w obrazie społecznym. Wartości te odnoszą się do zdrowia, budowy i postawy ciała, odporności, wydolności, sprawności i urody....”

Program podnoszenia sprawności fizycznej „Nordic Walking –profilaktyka, fitness, sport sposób na zdrowy styl życia,, łączy elementy edukacji prozdrowotnej oraz profilaktyki zalecanej przez MEN z zachowaniem treści programowych wychowania fizycznego dla wszystkich typów szkół.

Ogromnym atutem niniejszego programu jest fakt, iż proponowany ruch profilaktyczno - sportowy należy do grupy sportów out-door co oznacza ,że zajęcia odbywają się zawsze na świeżym powietrzu, niezależnie od warunków pogodowych oraz pory roku. Program Nordic Walkingu można wykonywać na każdym podłożu (na asfalcie, plaży, w lesie, na śniegu itp.)

Aktualnie Nordic Walking jest najpopularniejszym ruchem zdrowotno-sportowym w całej Europie, a w krajach skandynawskich został od roku 1997 wprowadzony do szkolnych programów nauczania.

II. Charakterystyka programu

Nordic Walking łączy wiele ważnych elementów zarówno z dziedziny profilaktyki zdrowia jak też fitness oraz sportu m.in:

- kształtuje ogólną sprawność fizyczną,
- poprawia kondycję fizyczną m.in. wydolność, siłę, gibkość,
- poprawia koordynację ruchową,
- kształtuje wytrzymałość organizmu,
- wzmacnia wszystkie partie mięśniowe organizmu, wpływa na uelastycznienie więzadeł stawowych, wzmacnia ścięgna mięśniowe,
- wzmacnia układ sercowo-naczyniowy,
- wzmacnia układ oddechowy,
- odciąża stawy,
- zwiększa ruchomość kręgosłupa,
- redukuje napięcia mięśniowe szyi i barków,
- redukuje napięcia emocjonalne,
- marsz z kijami angażuje 90% mięśni całego ciała
- nie obciąża stawów i kolan
- kijki dają poczucie bezpieczeństwa i pozwalają na efektywny dynamiczny trening
- uwalnia od nałogów.

Badania medyczne dowodzą ,że podczas uprawiania Nordic Walkingu

- organizm konsumuje 400 kcal/h
- tętno jest o 5-17 uderzeń /min wyższe tzn. wynosi 147/min niż podczas marszu 130/min)
- pochłanianie tlenu może być wyższe o 4,5 -5 ml/kg/min niż podczas marszu
- możliwy jest wzrost wydatkowania energii aż do 46%
- angażuje 90% wszystkich mięśni, najbardziej kończyn górnych, klatki piersiowej, brzucha, pośladków i kończyn dolnych
- nie obciąża dodatkowo stawów kolan, redukuje je średnio o ok. 5kg.

Jednym z kluczowych elementów programu Nordic Walkingu jest uświadomienie uczniom, a także rodzicom i nauczycielom wprowadzania zdrowego modelu życia, przekonanie do jego ważności oraz podniesienie aktywności ruchowej.

III. Cele dydaktyczno–wychowawcze programu.

Głównymi celami programu wprowadzania Nordic Walkingu do szkół są:

Potrzeba realizacji programu innowacyjnego:

- wzbogacenie procesu rewalidacyjnego osób słabo widzących i niewidomych poprzez wprowadzenie nowych form aktywności ruchowej niezależnie od wieku i stopnia sprawności psychofizycznej oraz niepełnosprawności.

Cele ogólne:

- stymulowanie i wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju niepełnosprawnego dziecka, wyzwalanie jego aktywności ruchowej, oparte na naturalnej potrzebie ruchu;
- przygotowanie uczniów słabo widzących i niewidomych do dokonywania dojrzałych wyborów związanych z wszechstronnym uczestnictwem w kulturze fizycznej oraz własną sprawnością z zdrowiem; poznanie nowoczesnych, europejskich form aktywności fizycznej;
- rozwijanie świadomości i odpowiedzialności własnej za stan swojego zdrowia, podniesienie odpowiedzialności za stan swojej kondycji fizycznej, zdrowia i jakości uczestnictwa w proponowanych osiągnięciach dotyczących zdrowego stylu życia;
- rozbudzenie wśród uczniów zainteresowania nowoczesnymi formami aktywności ruchowej oraz poznanie ich wpływu na funkcjonowanie organizmu;
- uświadomienie uczniom znaczenia posiadania i podnoszenia wiedzy oraz jej stosowania na temat zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej, zdrowego świadomego odżywiania jak też dbałości o jakość spędzania czasu wolnego;
- zapobieganie i korygowanie wad postawy;
- rozwijanie orientacji przestrzennej i technik poruszania się.

Cele szczegółowe:

- usprawnianie układu oddechowego i sercowo – naczyniowego,
- zwiększenie równowagi i koordynacji ruchów,
- poprawa sylwetki ciała i sposobu chodzenia,
- podwyższenie zręczności, wytrzymałości oraz refleksu i czasu reakcji,
- podwyższenie poczucia wiary we własne siły,
- rozluźnienie napięcia w okolicach karku i ramion
- zwiększenie stabilności chodu dzięki użyciu kijków

Osoby objęte programem mają ograniczoną możliwość uczestniczenia w innych, bardziej obciążających organizm formach ruchu.

IV. Sposób realizacji programu Nordic Walking.

1. Przeprowadzenie zajęć dydaktycznych na temat zdrowego stylu życia, prawidłowego odżywiania, dbałości o aktywny sposób spędzania czasu wolnego. Wprowadzenie do Nordic Walkingu– przedstawienie filmów oraz plansz dydaktycznych oraz wykład na temat Nordic Walkingu (historia powstania, zasady treningowe, oddziaływanie na organizm).
2. Wykonanie testu wydolnościowego przed przystąpieniem do zajęć Nordic Walkingu oraz po ich zakończeniu.
3. Nauka prawidłowej techniki Nordic Walkingu.
4. Regularne prowadzenie zajęć w ramach zajęć pozalekcyjnych.
5. Włączenie rodziców oraz chętnych nauczycieli do aktywnego działania na rzecz propagowania Nordic Walkingu.
6. Sporządzanie przez uczniów prac w postaci plakatów, referatów, publikacji multimedialnych dotyczących aktywnego, świadomego i zdrowego trybu życia.
7. Udział uczniów oraz ich rodziców w aktywnościach fizycznych np. w rajdach, wędrówkach na orientację i innych.
8. Inicjowanie przez uczniów aktywności sportowych Nordic Walkingu w środowisku szkolnym i lokalnym.

V. Treści programowe Nordic Walkingu.

A Elementy edukacji prozdrowotnej MEN

- Aktywność ruchowa i umysłowa
- Wypoczynek bierny i czynny w otoczeniu naturalnym.
- Higiena pracy w szkole i poza szkolna.
- Rodzaje aktywności ruchowej.
- Dostosowanie intensywności i rodzaju ćwiczeń fizycznych do wieku i własnej sprawności.

B Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc

1. Zasady bezpieczeństwa podczas wycieczek pieszych.
2. Zasady udzielania pierwszej pomocy.

C Higiena osobista

- Zasady codziennej pielęgnacji ciała.
- Skutki oddziaływań negatywnych zjawisk na organizm (np. hałas).

D. Zachowania zagrażające zdrowiu i życiu

- Destrukcyjny wpływ nałogów na zdrowie fizyczne i psychiczne.
- Doping– jego formy, przyczyny oraz destrukcyjny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne.

E Wady postawy.

- Przyczyny powstawania nabytych wad postawy.
- Zapobieganie powstawaniu wad postawy oraz ich korekcja.

VI. Przewidywane osiągnięcia uczniów.

W trakcie realizacji programu oraz po jego zakończeniu uczeń zna:

1. Technikę Basic oraz Classic Nordic Walkingu, możliwości i korzyści jakie wynikają z aktywnego uprawiania tej nowoczesnej formy ruchu.
2. Zasady zdrowego, aktywnego sposobu spędzania wolnego czasu niezależnie od pory roku i warunków atmosferycznych, które gwarantuje uprawianie Nordic Walkingu.
3. Zna i stosuje zasady zdrowego odżywiania się.
4. Zna i stosuje w razie potrzeby zasady udzielania pierwszej pomocy.
5. Zna i stosuje zasady bezpieczeństwa i higieny podczas aktywności fizycznej.
6. Zna podstawowe zasady treningu Nordic Walkingu oraz jego oddziaływania na organizm.
7. Zna i jest świadomy zagrożeń jakie niesie za sobą bierny tryb życia.
8. Zna i jest świadomy korzyści płynących z aktywnego fizycznie trybu życia.

VII. Plan pracy w ramach programu Nordic Walking.

1. Przedstawienie podstaw techniki Basic oraz Classic Nordic Walkingu, zapoznanie ze sprzętem oraz poznanie jego form obowiązkowej rozgrzewki przed przystąpieniem do zajęć, ćwiczeń rozciągających oraz fazy cool- down.
2. Przedstawienie filmów dydaktycznych o tematyce sportów nordyckich oraz poznanie ich technik- Nordic Walking, Nordic Cruising i innych.
3. Regularne prowadzenie zajęć sportowych Nordic Walkingu w ramach zajęć pozalekcyjnych.
4. Wykonanie testu wydolnościowego przed i po zakończeniu programu oraz analiza osiągniętych wyników.
5. Prowadzenie zeszytu treningowego zawierającego informacje o odbytych treningach Nordic Walkingu, obciążeniach treningowych , samopoczuciu trenującego jak również zamieszczanie wskazówek dotyczących zdrowego odżywiania.

VIII. Ewaluacja programu „Nordic Walking sposób na zdrowy tryb życia”.

- pomiar testowy wydolności organizmu tzn. Polar Fitness Test przed rozpoczęciem i po zakończeniu programu Nordic Walking. Analiza oraz porównanie wyników testowych.

- aktywny udział rodziców i nauczycieli w realizacji programu poprzez udział w zajęciach treningowych
- udział w rajdach NW i chodach na orientację
- organizacja i przeprowadzanie imprez Nordic Walking
- ankieta podsumowująca udział w cyklu zajęć Nordic Walking dla uczniów przeprowadzona na zakończenie rocznego cyklu przeprowadzanego programu Nordic Walkingu.

IX. Bibliografia.

1. Materiały szkoleniowe dla instruktorów INWA.
2. Materiały dydaktyczne: Twoje lekcje–Nowatorskie formy aktywności ruchowej. Nordic Walking. Piotr Kowalski, Piotr Wróblewski.
3. Programy nauczania wychowania fizycznego dla szkół podstawowych, gimnazjum i ponadgimnazjalnych.
4. Materiały dydaktyczne - ”Nowatorskie formy nauczania,,Nordic Walking”.
5. Pisma fachowe“Nordic Walker”,“Nordic Fitness”.
6. M.Demel, O trzech wersjach teorii wychowania fizycznego” Kraków 1990, s.16

PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE ZAJĘĆ

Scenariusz zajęć w bloku matematyczno-przyrodniczym

Temat: Wyobrażenia – mnogościowy aspekt figury geometrycznej.

Autor: Jadwiga Szymańska

Czas trwania zajęć: 45 minut

Zagadnienie programowe: Prosta, półprosta, odcinek, łamana

Forma pracy: zbiorowa i indywidualna

Celem zajęć jest zapoznanie uczniów z podstawowymi figurami geometrycznymi. Integralną częścią lekcji jest prezentacja w PowerPoint.

Cele ogólne:

- umiejętności:
 - obserwacji,
 - uważnego słuchania,
 - kojarzenia,
 - wyciągania wniosków,
 - dokładności i staranności kreślenia figur geometrycznych.

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi rozpoznać, narysować i nazwać podstawowe figury geometryczne

Metody pracy:

- obserwacja prezentacji multimedialnej,
- problemowo – dyskusyjna,
- ćwiczeniowa.

Formy pracy:

- praca zbiorowa pod kierunkiem nauczyciela,
- praca indywidualna.

Środki dydaktyczne:

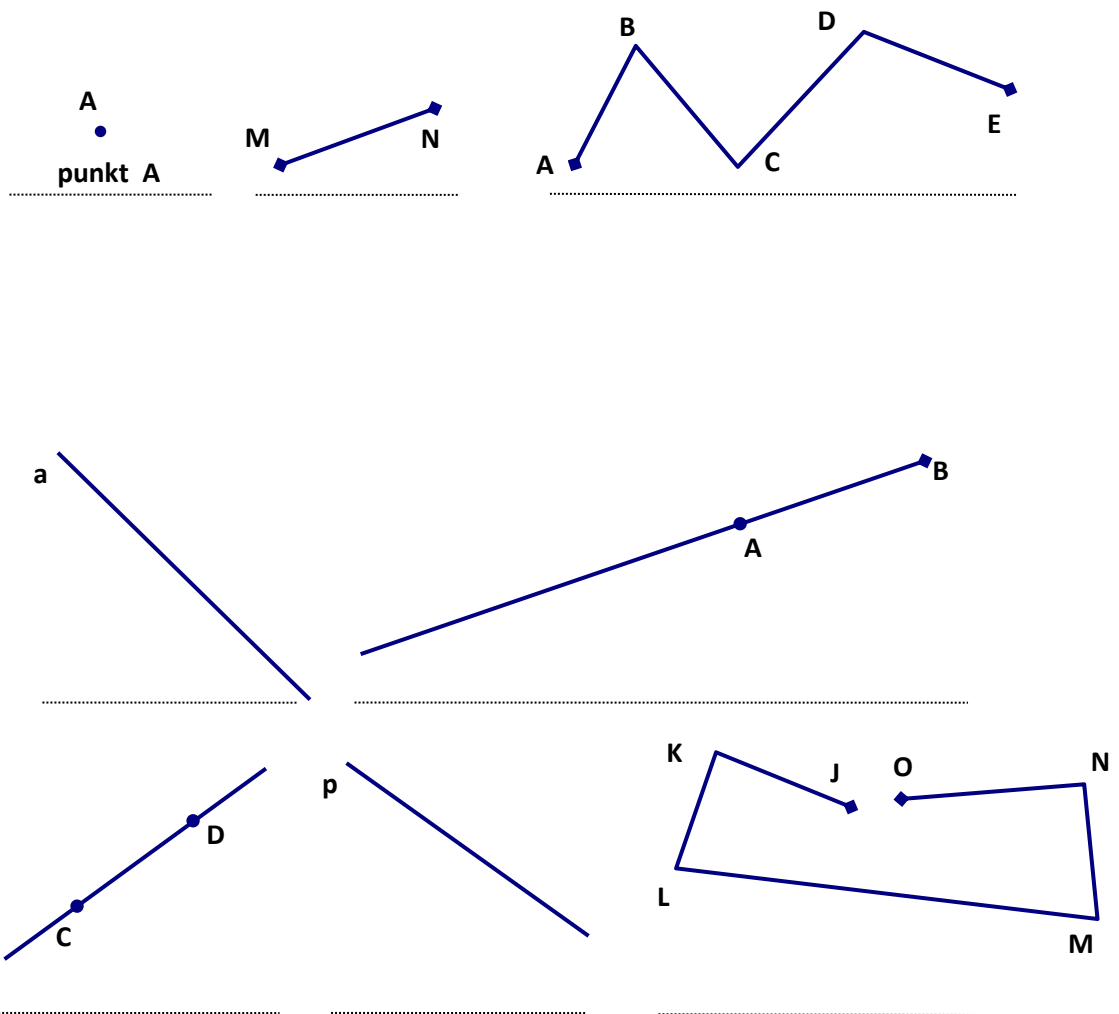
- prezentacja multimedialna przygotowana w programie komputerowym PowerPoint,
- zeszyt, tablica, kreda, kartki z zadaniami przygotowane przez nauczyciela

Przebieg zajęć:

1. Powitanie.
2. Przejście do sali komputerowej.
3. Obejrzenie i omówienie prezentacji.
4. Powrót do sali lekcyjnej.
 - Ćwiczenia przygotowane w postaci testów, zadań przez nauczyciela dla uczniów (załącznik 1)
5. Podsumowanie zajęć.

Zadanie 1

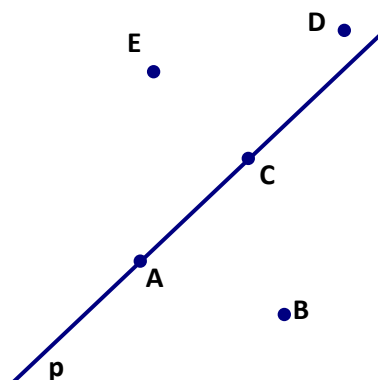
Podpisz narysowane figury

Zadanie 2

Wpisz *należy* lub *nie należy*

Punkt A..... do prostej *p*

Punkt Bdo prostej p

Punkt Cdo prostej p

Punkt Ddo prostej p

Punkt Edo prostej p

Zadanie 3

Wpisz *należy* lub *nie należy*

Punkt Cdo odcinka AB

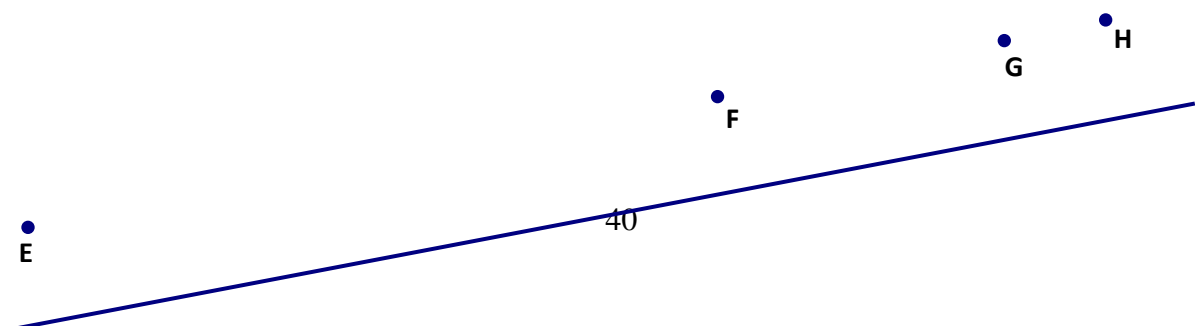
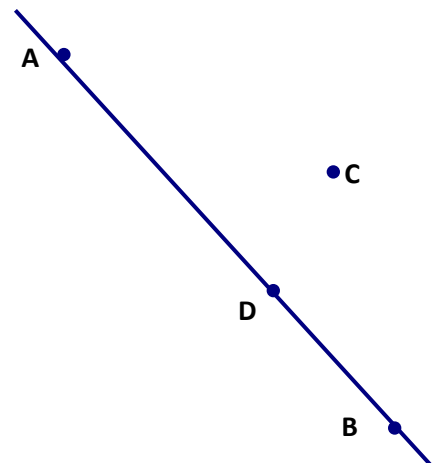
Punkt Bdo półprostej AD

Punkt Ado półprostej DB

Punkt Hdo prostej EG

Punkt Hdo odcinka EG

Punkt Edo odcinka HG

Zadanie 4

Dokończ zdania.

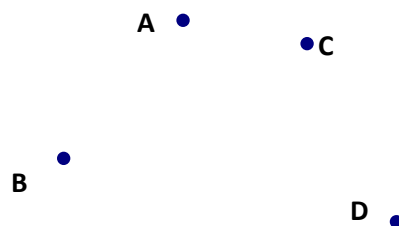
a) Przez jeden punkt można poprowadzić.....

b) Przez dwa punkty można poprowadzić.....

Zadanie 5

Narysuj półprostą AB i półprostą DC . Czy półproste te mają punkt wspólny?

Wpisz TAK lub NIE.

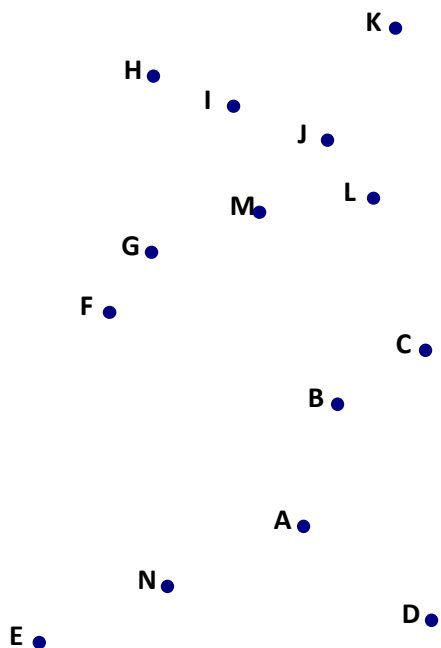

Czy półproste AC i BD mają punkt wspólny?

Wpisz TAK lub NIE.

Zadanie 6

Narysuj łamaną zamkniętą *ABCDEFGHIJKLMNA*

Zadanie 7

a) Narysuj prostą przechodzącą przez punkt A. Spróbuj w ciągu 20 sekund narysować jak najwięcej takich prostych.

. A

Ile prostych udało ci się narysować?

Zadanie 8

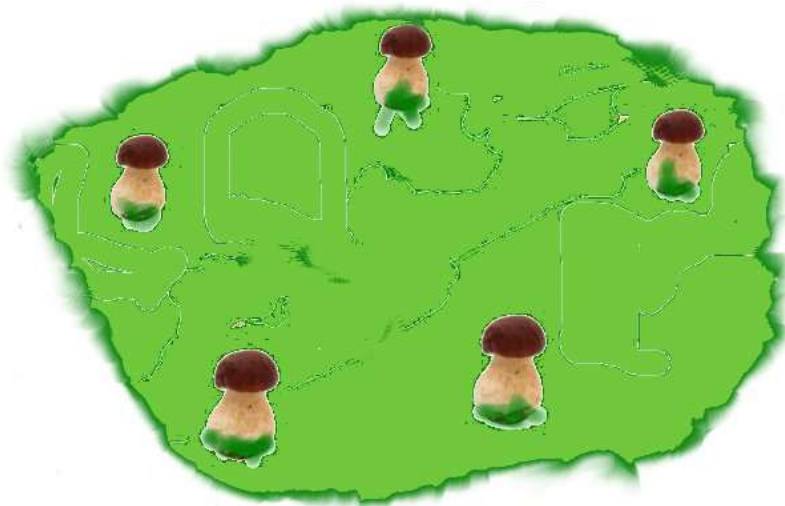
Narysuj trzy półproste o początku w punkcie *A*. Spróbuj w ciągu 20 sekund narysować jak najwięcej takich półprostych.

. *A*

Ile półprostych udało ci się narysować?

Zadanie 9

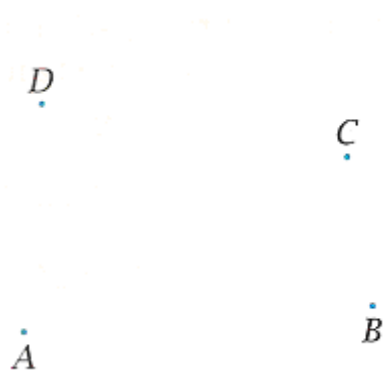
Na polanie rośnie 5 grzybków. Każdą parę grzybków łączy droga biegnąca wzdłuż linii prostej. Narysuj wszystkie drogi.

Ile jest dróg na polanie?

Zadanie 10

Dane są cztery punkty A , B , C , D . Połącz każdą parę punktów odcinkiem.

Wypisz wszystkie otrzymane odcinki.

.....

Czynności dnia codziennego – scenariusz zajęć

AUTOR: *Magdalena Hawrylkiewicz*

Temat: Zasady właściwego żywienia.

Cel ogólny: Poznanie zasad właściwego żywienia

Cele szczegółowe:

podczas zajęć uczeń:

- a) nauczy się stosować w praktyce zasady prawidłowego żywienia i
- b) nauczy się kupować potrzebne produkty spożywcze,
- c) wybierze z tekstu najważniejsze wiadomości i zapisze je w postaci notatki,
- d) oceni sposoby odżywiania się,
- e) określi wartość odżywczą konkretnych produktów.

Wstęp

1. Powitanie uczniów.
2. Sprawdzenie obecności na zajęciach.
3. Przypomnienie wiadomości z poprzedniej lekcji.
4. Zapisanie na tablicy aktualnego tematu zajęć:

„Zasady właściwego żywienia”

Tok lekcji

1. Poznanie zasad żywienia.
2. Zapisanie zasad żywienia.
3. Podział na grupy:
 - a) sprawdzanie przez uczniów dat produktów przyniesionych przez nauczyciela
 - b) zapisywanie wyników obserwacji na tablicy.
4. Uczniowie wspólnie z nauczycielem podsumowują wyniki obserwacji i sporządzają krótką notatkę.
5. Uczniowie samodzielnie czytają teksty opisujące właściwe i niewłaściwe sposoby odżywiania się.
6. Na podstawie przeczytanego tekstu uczniowie ustnie dokańczają zapisane przez nauczyciela zdania:

CHŁOPIEC DOBRZE SIĘ ODŻYWIA, GDYŻ:

-
- je śniadanie przed wyjściem do szkoły
 - przed wyjściem pije też ciepłe mleko
 - kanapki je powoli (dokładnie gryzie każdy kęs)
 - w szkole je drugie śniadanie
 - przed obiadem je owoce
 - obiad jest jego najbardziej obfitym posiłkiem w ciągu dnia
 - kolację spożywa odpowiednio wcześnie (dwie godziny przed snem)

CHŁOPIEC ŹLE SIĘ ODŻYWIA, GDYŻ:

-
- rano nie zdąży zjeść śniadania
 - zamiast kanapek w szkole na drugie śniadanie je słodycze
 - w szkole często jest głodny
 - w ciągu dnia zjada za dużo słodyczy
 - tuż przed obiadem zjada kanapki

- często nie dokańcza obiadu
 - je zbyt obfity kolację
7. Uczniowie w zeszytach zapisują cechy sylwetki chłopca. Uzasadniają ustnie trafność swoich opisów.
 8. Z pomocą nauczyciela uczniowie sporządzają notatkę w zeszycie:
 - 1) „Dwie główne zasady prawidłowego żywienia to odpowiednia ilość i jakość pokarmów.”
 - 2) Przepisanie z tablicy zasad prawidłowego odżywiania się.
 9. Praca indywidualna:
Uczniowie wklejają w odpowiednie miejsca nazwy produktów.
 10. Uczniowie oceniają na co należy zwracać uwagę w przypadku różnych produktów:
 - szczególnie cennych dla zdrowia, będących podstawą zdrowego żywienia,
 - które się jadać powinno tylko od czasu do czasu
 - które należy jadać rzadko i jak najmniej
 - których najlepiej unikać.
 11. Chętny uczeń prezentuje wyniki pracy, uzasadniając swój wybór.

PODSUMOWANIE

Uczniowie otrzymują rozsypankę, składają w całość .

Treść rozsypanki:

PAMIĘTAJ !

- ☺ **Nie przejadaj się!**
- ☺ **Dobieraj właściwie pokarmy!**
- ☺ **Jedz surówki!**
- ☺ **Jedz 4-5 razy dziennie!**
- ☺ **Jedz powoli!**

Zadanie pracy domowej

Odpowiedz na pytanie: Dlaczego hamburgery, pizza, hot dogi nie mogą stanowić podstawy naszego jadłospisu?

ZAJĘCIA INDYWIDUALNE

REHABILITACJA WZROKU

AUTOR: Danuta Musiał

1. Wstęp

Wzrok ma ogromne znaczenie dla każdego człowieka, a szczególnie dla dziecka, jest bowiem jednym z czynników mających zasadniczy wpływ na jego rozwój. Odgrywa dominującą rolę w poznawaniu rzeczywistości, a więc przedmiotów, osób i zjawisk pojawiających się w fizycznym i społecznym otoczeniu. Dostarcza takiego rodzaju informacji, które nie są osiągalne za pośrednictwem innych zmysłów. Wzrok jest jedynym zmysłem, który umożliwia integrowanie informacji pochodzących z innych zmysłów (ok. 75% docierających do nas informacji pochodzi z bodźców wzrokowych). Wzrok ułatwia nawiązywanie więzi między dzieckiem a opiekunami (np. kontakt wzrokowy, uśmiech). Wzrok pobudza do zabawy, prowokuje do naśladowania czynności wykonywanych przez dorosłych lub inne dzieci, jest dominującym zmysłem w rozwoju poznawczym. Wzrok wpływa również na rozwój społeczny, ułatwia kontakty społeczne. Wzrok ułatwia porozumiewanie się, szczególnie komunikację pozawerbalną. Wzrok stymuluje rozwój ruchowy, ułatwia nabywanie umiejętności w zakresie pierwszych czynności samoobsługowych tj. jedzenie, mycie, ubieranie się itp.

Wzrok zapewnia poczucie bezpieczeństwa poprzez wzrokową kontrolę nad otoczeniem. Wzrok wpływa na dalszy ogólny rozwój i nabywanie wyższych funkcji psychowzrokowych w dalszym rozwoju przez całe życie.

N. Barraga (współtwórczyni *Programu rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem*) sformułowała następujące założenia dotyczące rozwoju umiejętności widzenia:

- Umiejętność widzenia nie jest wrodzona i jej rozwój nie przebiega automatycznie.
- Umiejętność widzenia nie jest wyznaczana wyłącznie przez ostrość wzroku i nie może być oceniana jedynie na tej podstawie.
- Umiejętność widzenia i funkcjonowanie wzrokowe nie jest wyznaczona wyłącznie przez rodzaj i stopień schorzenia lub uszkodzenia układu wzrokowego.
- Umiejętności widzenia i sprawności w posługiwaniu się wzrokiem można się nauczyć poprzez wykonywanie odpowiednio zaprogramowanych ćwiczeń wymagających użycia wzroku.

Zaburzenia w rozwoju widzenia stanowią zagrożenie dla prawidłowego ogólnego rozwoju człowieka. Tym bardziej, że rozwój zmysłu wzroku u słabo widzących nie przebiega automatycznie i spontanicznie. Dlatego też, dążąc do wywołania pozytywnych zmian w funkcjonowaniu osób mających problemy wzrokowe, należy stworzyć im odpowiednie warunki, tak aby ich percepcja wzroku nie pozostawała na niskim poziomie. Konieczna jest stymulacja i nauka patrzenia a więc rehabilitacja wzroku (nazywana również terapią wzroku).

Należy pamiętać, że spostrzeganie jest złożonym procesem psychicznym, w wyniku którego w świadomości człowieka powstają spostrzeżenia, czyli subiektywne obrazy otaczającej rzeczywistości. Przy widzeniu przedmiotów nie tylko korzystamy z wielu źródeł informacji, które docierają do naszych oczu, ale także z wiedzy o tym przedmiocie uzależnionej od wcześniejszego doświadczenia. Doświadczenie to nie ogranicza się tylko do wiadomości nabytych za pomocą wzroku, lecz obejmuje także inne doznania zmysłowe: dotykowe, słuchowe, smakowe, węchowe, cieplne, czyli ma charakter polisensoryczny. Również w terapii widzenia nie chodzi tylko o odosobniony trening funkcjonalny oka, ale o pobudzenie zmysłu wzroku przy jednoczesnym włączeniu procesów psychicznych – uczuć, woli, decyzji, motywacji oraz aktywności ruchowej.

Terapię widzenia rozumiemy więc jako włączanie osłabionego wzroku dziecka we wszelkie możliwe aktywności poprzez odpowiednie dostosowanie otoczenia fizycznego do jego możliwości wzrokowych, ale także jako podejmowanie pewnych ćwiczeń, których celem jest pobudzanie rozwoju widzenia, czyli rozwijanie funkcji wzrokowych i prowokowanie zachowań kierowanych wzrokiem. Poprzez odpowiednio dobrane oddziaływania zewnętrzne rehabilitant stale prowokuje, przyspiesza rozwój potrzebnych umiejętności oraz wspiera dziecko w osiągnięciu poziomu potencjalnego rozwoju,

m.in. poprzez umożliwienie zobaczenia danego przedmiotu, zrozumienie i interpretację oglądanego obrazu oraz częste powtarzanie. Tak więc tylko częste i systematyczne ćwiczenia prowadzą do utrwalenia nabytych umiejętności widzenia, a co za tym idzie lepszego, pełniejszego, bardziej samodzielnego i aktywnego uczestnictwa dziecka słabo widzącego w życiu codziennym.

2. Podstawy teoretyczne programu

Rehabilitacja wzroku (lub inaczej terapia widzenia) rozwinęła się jako subdyscyplina tyflopedagogiki, jest jednak dziedziną wymagającą wiedzy zarówno pedagogicznej, psychologicznej, socjologicznej, jak okulistycznej i optycznej. Polega na ćwiczeniu wzroku tj. rozwijaniu umiejętności posługiwania się wzrokiem, a tym samym – zwiększaniu skuteczności wykorzystywania widzenia w codziennym funkcjonowaniu osoby słabo widzącej.

Rehabilitacja wzroku (poprzedzona diagnozą funkcjonalną) obejmuje:

3. pobudzanie do patrzenia;
2. stymulowanie widzenia;
3. rozwijanie podstawowych sprawności wzrokowych związanych z kontrolowaniem ruchów gałek ocznych (lokalizowanie bodźca, fiksacja, śledzenie, zbieżność, przenoszenie spojrzenia, wodzenie, przeszukiwanie);
4. kształtowanie pojęć i pamięci wzrokowej;
5. osiąganie wyższych sprawności wzrokowych (m.in. identyfikowanie obiektów na obrazkach, dobieranie obiektów i obrazków wg. określonych cech, odnajdywanie szczegółów na obrazkach prostych i złożonych, dopełnianie wzrokowe, rozróżnianie i identyfikowanie związków zachodzących na obrazkach, znakach abstrakcyjnych i figurach);
6. ocenę i modyfikację najbliższego otoczenia dziecka, by dopasować je do potrzeb i możliwości wzrokowych dziecka.

Założeniem programu innowacyjnego dla klasy IV Szkoły Podstawowej jest analiza i przetwarzanie informacji głównie płynących z konkretnych przedmiotów i przetwarzanie je na schematyczne przedstawienie. Przejście od konkretnego, trójwymiarowego przedmiotu poznawanego polisensorycznie do dwuwymiarowego przedstawienia tego samego obiektu, którego nie można dotknąć, w którym nagle „zniknął” jeden wymiar, a jego reprezentacją jest teraz platanina barwnych plam i kresek, jest bardzo trudnym procesem. Jest to najdłuższy i praktycznie nigdy nie zakończony proces w terapii widzenia. Uczeń musi nauczyć się widzieć rysunek trójwymiarowo.

Rehabilitacja wzroku stosując ogólne zasady będzie modulem wspomagającym.

Punktem wyjścia każdej terapii jest dogłębna diagnoza. Również dla tego programu innowacyjnego podstawą będzie diagnoza każdego ucznia. Wykorzystane zostaną standardowe metody diagnostyczne stosowane w rehabilitacji wzroku (badanie podstawowych funkcji wzrokowych oraz badanie arkuszem diagnostycznym – oceniającym DAP opracowanym przez prekursora rehabilitacji wzroku N. Barragę wraz z zespołem), jak również pojawią się elementy diagnostyczne dotąd nie stosowane w naszym Ośrodku. Głównym punktem innowacji będzie stosowanie nowoczesnego sprzętu do diagnozy oraz zastosowanie elementów z diagnostyki Integracji Sensorycznej. Aby zdiagnozować poziom funkcjonowania wzrokowego w oparciu o schematy zostanie opracowany arkusz diagnostyczny wskazujący trudności w tych umiejętnościach. Również program zostanie wzbogacony o treści związane z tematyką realizowaną na zajęciach przyrodniczych i matematycznych.

Kolejnym punktem będzie opracowanie indywidualnych programów dla każdego ucznia z klasy IV Szkoły Podstawowej.

Następnym etapem są systematycznie prowadzone zajęcia, dostosowane do poziomu indywidualnego każdego z uczniów. Każde objęte terapią dziecko oprócz ogólnych zagadnień wynikających z wprowadzanych etapami ćwiczeń ściśle powiązanych z indywidualnym poziomem rozwoju widzenia, będzie na dostosowanym dla siebie poziomie miał wprowadzane zagadnienia skorelowane z tematyką programu.

Korelacja zagadnień realizowanych na zajęciach rehabilitacji wzroku z tematami realizowanymi na zajęciach ma doprowadzić do całościowego poznawania otoczenia, zwłaszcza pojęć pojawiających się na zajęciach grupowych i stosowania ich w pełni świadomie. Terapia widzenia dodatkowo będzie

wspomagać realizację pojęć poprzez szczegółową analizę wzrokową. Jest to ważne w procesie kształcenia. Z doświadczenia wiem, że na zajęciach grupowych, pomimo chęci i zaangażowania nauczyciela, stosowania metod polisensorycznych oraz dostosowanych dla uczniów słabo widzących pomocy, spostrzeganie szczegółów, zwłaszcza szczegółów cech dystynktywnych przedmiotów, przebiega zbyt pobieżnie. Uczeń ma ogólną wiedzę lecz w bardziej szczegółowym podejściu gubi się.

Dlatego też rehabilitacja wzroku w procesie wykorzystania form dwuwymiarowych i odejścia od trójwymiarowego konkrety jest taka ważna.

3. Założenia programu wynikające z zadań szkoły

Cel ogólny

Innowacyjne dostosowanie programu nauczania i materiałów dydaktycznych dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niewidomej i Słabo Widzącej im. Louisa Braille'a w Bydgoszczy w latach 2009-2011, tak aby usprawnić ich funkcjonowanie w środowisku przyrodniczym i wyrównać ich szanse w społeczeństwie.

Cele szczegółowe

1. Opracowanie innowacyjnego, spójnego programu kształcenia dla uczniów z dysfunkcją wzroku i dodatkowymi schorzeniami, uwzględniającego najnowsze techniki diagnozy i terapii.
2. Wdrożenie programu wspomagającego wszechstronny rozwój ucznia w klasach pierwszych wszystkich etapów kształcenia przez nowy rodzaj zajęć kształtujących umiejętności kluczowe i zmniejszających dysproporcje pomiędzy uczniami niepełnosprawnymi i pełnosprawnymi.
3. Zwiększenie świadomości nauczycieli i rodziców w zakresie nowoczesnych metod diagnozy i terapii oraz zdobycie doświadczenia w ich stosowaniu.
4. Przekazanie doświadczeń zdobytych w czasie realizacji projektu innym placówkom kształcącym niewidomych.
5. Podniesienie jakości usług edukacyjnych z uwzględnieniem potrzeb gospodarki opartej na wiedzy.

4. Cele programowe wynikające z zadań rehabilitacji wzroku

Cel ogólny

Wszechstronna diagnoza i innowacyjne dostosowanie programu rehabilitacji wzroku dla uczniów klasy I Szkoły Podstawowej nr 53 Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 1 dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej i Niewidomej im. Louisa Braille'a w Bydgoszczy w latach 2010-2011, tak aby usprawnić ich funkcjonowanie w środowisku przyrodniczym i wyrównać ich szanse w społeczeństwie.

Cele szczegółowe:

1. Przeprowadzenie wszechstronnej diagnozy funkcjonowania wzrokowego w oparciu o stosowane dotychczas techniki oraz wprowadzanie modyfikacji w diagnozie poprzez zastosowanie elementów Integracji Sensorycznej, a na jej podstawie opracowanie indywidualnego programu dla każdego dziecka wymagającego usprawniania wzrokowego.
2. Zapoznanie ucznia z funkcjonalnymi następstwami widzenia związane z jego schorzeniem wzroku.
3. Przygotowanie programu funkcjonowania wzrokowego zgodne z poziomem rozwoju poznawczego ucznia.
4. Nabywanie wzrokowych sprawności percepcyjnych w różnorodnych sytuacjach życiowych, w różnych miejscach otoczenia.
5. Utrwalanie doświadczeń wzrokowych w oparciu o dwuwymiarowe, schematyczne, w oparciu o obraz i rysunek ujęcie otaczającego świata.
6. Zorganizowanie i kontrolowanie otoczenia wzrokowego ucznia tak, aby stworzyć mu szansę na sukces czyli postępować zgodnie z zasadą, że odnosząc sukcesy w otoczeniu kontrolowanym uczeń jest lepiej przygotowany do radzenia sobie w naturalnym otoczeniu i buduje umiejętności wzrokowe na solidnych podstawach.

7. Dostosowanie otoczenia poprzez modyfikację oświetlenia i redukcję olśnień, zastosowanie kontrastów, właściwych odległości i wielkości.
8. Wprowadzanie pojęć związanych z konkretem z uwzględnieniem zasady przechodzenia od pojęć bliskich dziecku (ja) do coraz bardziej odległych.
9. Doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów w oparciu o funkcjonowanie wzrokowe.
10. Ukształtowanie intuicyjnego korzystania z pomocy optycznych i pomocy nieoptycznych w zależności od zaistniałych warunków.

5. Osoby objęte programem

Programem zostaną objęci uczniowie klasy I Gimnazjum. Wszyscy uczniowie zostaną poddani diagnozie. Uczniowie niewidomi zostaną zdiagnozowani pod kątem poczucia światła. Uczniowie słabo widzący przejdą dokładną, wszechstronną diagnozę pod kątem widzenia funkcjonalnego oraz poziomu rozwoju funkcji wzrokowych. Po analizie wyników diagnostycznych zostanie opracowany indywidualny program dla każdego z uczniów wymagających usprawniania widzenia. Zadania zawarte w programie indywidualnym dla każdego ucznia będą ściśle uzależnione od wyników diagnozy i będą dostosowane do poziomu funkcjonowania wzrokowego.

6. Diagnoza

Wszechstronna diagnoza w zakresie terapii widzenia składać się będzie z następujących elementów:

1. Analizy dokumentacji medycznej.
2. Obserwacji wzrokowego funkcjonowania dziecka (czy podejmuje pracę wzrokową, na ile oraz do jakich czynności wykorzystuje wzrok, czy wspomaga się dotykiem i innymi zmysłami).
3. Analiza kwestionariusza dla rodziców dotyczącego rozwoju sensomotorycznego.
4. Badanie podstawowych funkcji optycznych tj:
 - odruch mrugania,
 - reakcja źrenic,
 - zbieżność,
 - preferencje oka,
 - centralne pole widzenia,
 - obwodowe pole widzenia,
 - preferencje w zakresie pola widzenia
 - zaburzenia pracy mięśni okoruchowych,
 - śledzenie wzrokiem,
 - wodzenie wzrokiem,
 - przenoszenie spojrzenia
 - przeszukiwanie,
 - lokalizacja (przedmiotu, światła).
5. Badanie wg arkusza diagnostyczno- oceniającego DAP opracowanego przez zespół N. Barraga z rozszerzeniem funkcjonowania w oparciu o konkret.
6. Badanie widzenia obuocznego.
7. Badanie widzenia barwnego.
8. Inne badania wpływające na funkcjonowanie wzrokowe (adaptacja do zmiennego oświetlenia, zapotrzebowanie na kontrast).

**ARKUSZ DIAGNOSTYCZNY
- FUNKCJONOWANIE WZROKOWE**

I Analizy dokumentacji medycznej

1. Schorzenie okulistyczne:

.....
.....

Badanie przedniego odcinka oka:

OP:

OL:

Badanie dna oka:

OP:

OL:

7. Schorzenia dodatkowe:

.....
.....

8. Przebieg ciąży i porodu:

.....
.....

9. Uwagi o schorzeniach (postępujące lub nie, uwarunkowania genetyczne itp.)

.....
.....

10. Badanie widzenia do dali:

BEZ KOREKCJI

Z KOREKCJĄ

V_{OD}=

V_{OD}=

V_{OS}=

V_{OS}=

OKULARY NOSZONE PRZEZ PACJENTA:

	Sfera	cylinder	oś
OP	_____	_____	_____
OL	_____	_____	_____

11. Badanie widzenia do bliży

BEZ KOREKCJI

Z KOREKCJĄ

S_{nOD}=

S_{nOD} =

S_{nOS}=

S_{nOS} =

12. Pomoce optyczne:

.....
.....

13. Widzenie barw:

.....
.....

14. Widzenie obuoczne:

.....
.....

15. Pole widzenia:

.....
.....

11. Inne badania (ciśnienie):

.....
.....

12. Stosowane leki, rodzaj:

.....
.....

II Wywiad i obserwacja

1. Zachowania związane z poruszaniem się

tak nie

1. Porusza się bez trudu i szybko		
2. Posiada płynny zakres ruchów		
3. Nie zbacza z trasy		
4. Unika przeszkód zanim je spostrzeże dotykowo lub w inny pozawzrokowy sposób		
5. Sięga celnie		
6. Przesuwa nogi		
7. Stawia błędne kroki		
8. Chodzi z opuszczoną głową		
9. Wpada na przeszkody znajdujące się:		
• na wysokości głowy		
• na wysokości pasa		
• na wysokości kolan lub niżej		
• z prawej strony		
• z lewej strony		

10. Inne zaobserwowane zachowania ruchowe:

.....

2. Zachowania związane ze stymulacją sensoryczną	tak	nie
1. Patrzy w światło
2. Miga palcami przed oczyma
3. Wpatruje się w przedmioty
4. Szybko porusza/ kręci przedmiotami przed oczami
5. Uciska/trze oczy
6. Kiwa głową z boku na bok
7. Kiwa się w przód i w tył
8. Bada przedmioty ustami
9. Bada przedmioty głównie palcami i rękami
10. Zwraca większą uwagę na dźwięki
11. Bada obiekty głównie jednym okiem
ZAZNACZ: OP OL/
12. Sposstrzega barwy /w uwagach podaj ulubioną barwę/
13. Przejawia wrażliwość na światło/światłowstręt/
14. UWAGI /podaj inne zaobserwowane zachowania ze sfery sensorycznej/:		
.....		
.....		

3. Zachowania związane z postawą ciała	tak	nie
1. Napina mięśnie twarzy
2. Przechyla głowę na bok
3. Wysuwa głowę do przodu
4. Zezuje
5. Przejawia inne kompensujące zachowania związane z postawą ciała
6. Inne zaobserwowane zachowania ze sfery sensorycznej/:		
.....		
.....		

III Badanie podstawowych funkcji optycznych wg PROJECT IVEY:

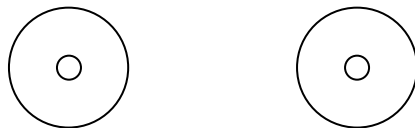
	tak	nie
1. Reakcja źrenic na światło /30 cm/
2. Odruch mrugania przy zbliżaniu dłoni do oczu
3. Reakcja na bodziec w obwodowym polu widzenia /30-40 cm/		
prawa strona
lewa strona

4. Fiksowanie wzroku na przedmiocie o \varnothing ok. 10 cm
 - z odległości 30-45 cm
 - z odległości 3m
5. Przenoszenie spojrzenia /2 obiekty – 15 cm od siebie,
25 cm od twarzy dziecka, 4-5 razy w ciągu 5 sek./
6. Sięganie do bodźca /45 cm/
7. Śledzenie wzrokiem w poziomie /30 cm od oczu/
 - światła
 - przedmiotu
8. Śledzenie wzrokiem w pionie
 - światła
 - przedmiotu
9. Śledzenie wzrokiem w poziomie
 - światła
 - przedmiotu
 - pion
 - poziom
 - ukośnie
 - po okręgu
 - głowa i oczy
 - tylko oczy
 - płynn timer
 - skokowo
10. Zbieżność /30-40 cm do ok. 10 cm od nasady nosa/
11. Chwytywanie lub śledzenie małych przedmiotów /poniżej 2,5 cm \varnothing /
 - przedmiot 1
 - przedmiot 2
 - przedmiot 3
12. Brak preferencji jednego oka
 - Lewe
 - Prawe
13. Centralne pole widzenia
 - Lewe
 - Prawe
14. Obwodowe pole widzenia:
 - Lewe

- Prawe
 15. Preferencje w zakresie pola widzenia
 Lewe
 Prawe

16. Zaburzenia pracy mięśni okoruchowych:

Zanotuj punkt odbicia światła

OP

OL

17. Przeszukiwanie:

18. Lokalizacja

Przedmiotu

Światła

Uwagi dotyczące podstawowych funkcji wzrokowych (odległość, bodziec), opis pola widzenia:

IV Badanie wg arkusza diagnostyczno-oceniającego DAP opracowanego przez zespół N. Barraga:

Przy każdej próbie jest miejsce na uwagi. Oceniający notuje tu informacje dotyczące:

- podejścia badanego do zadania,
- istotnych komentarzy słownych,
- zachowań, które ułatwiają lub utrudniają posługiwanie się wzrokiem,
- wykorzystania pomocy dla słabo widzących – rodzaj pomocy i sposób posługiwania się nią,
- zmian odległości przewidzianej dla danej czynności.

1. Reaguje wzrokiem na światło /podaj odległość/	Oceniane zachowanie	Uwagi
• na wprost
• na wysokości żołądka
• koło lewego ucha
• koło prawego ucha
• nad głową
2. Skupia uwagę wzrokową na obiekcie /podaj odległość/
3. Przenosi spojrzenie /podaj odległość/ poziomo
pionowo

- ukośnie
4. Śledzi poruszające się światło /podaj odległość/
poziomo
pionowo
ukośnie
5. Wyszukuje wzrokiem odległy przedmiot i porusza się w jego kierunku /podaj odległość/
lokalizacja wzrokiem
porusza się bezpośrednio ku niemu
6. Utrzymuje wzrokowy kontakt z przedmiotem i porusza się ku niemu
obserwuje piłkę
dociera do piłki
7. Lokalizuje wzrokiem „ścieżkę” i porusza się do niej
8. Obserwuje przedmioty i manipuluje innymi przedmiotami by odwzorować układ
9. Przygląda się liniom i je odwzorowuje
linia prosta
linia krzywa
10. Dobiera do siebie przedmioty wg kształtu na podstawie wskazówek wzrokowych
kwadraty
koła
trójkąty
11. Rozpoznaje za pomocą wzroku charakterystyczne cechy
ramię
but
12. Obserwuje układ i manipuluje przedmiotami, by ten układ odwzorować
wzór „T”
wzór „X”
13. Dobiera przedmioty wg barwy
niebieskie
czerwone
żółte

14. Dobiera figury na obrazkach
- kwadraty
koła
trójkąty
15. Dobiera do siebie przedmioty na podstawie wzrokowej oceny ich wielkości
- duże
małe
długie
krótkie
16. Rozpoznaje obrazki przedstawiające kontury przedmiotów
- kwadrat /odbiornik TV/
koło /piłka/
trójkąt /drewno/
 romb /latawiec/
owal /jajko/
17. Rysuje figury po przyjrzeniu się ich modelom
- koło
kwadrat
trójkąt
18. Identyfikuje kontury obiektów
- drzewo
ręka
samochód/taxi/
dom /kościół, stacja benzynowa/
samochód/taxi/
ręka
ręka
drzewo
dom /kościół, stacja benzynowa/
19. Przygląda się obrazkowi i tak
ustawia przedmioty jak na obrazku
20. Dobiera obrazki do przedmiotów
- samochód
lalka

21. Dobiera obrazki na podstawie pojedynczego szczegółu wewnętrznego

samochody
twarze

22. Identyfikuje przedmioty na obrazkach i włącza do zbiorów

Nazwy:

but
spodnie
płaszcz /palto, sukienka, kurtka, itp./
klocki /kostki, ale nie kwadraty/
balonik
pęczek marchewek
lody
ogórek

Grupy:

zabawki
ubranie
jedzenie

23. Ustawia przedmioty w takiej pozycji, w jakiej przedstawione są na obrazku

ramiona do góry
ramiona opuszczone wzdłuż ciała

24. Rozpoznaje na obrazkach pojedyncze elementy

Obrazek przedstawiający podwórko

drzewo
pies

Obrazek przedstawiający wnętrze domu

stół
kwiaty

25. Rozpoznaje obiekt przedstawiony na obrazku na podstawie jego odsłoniętych elementów

.....

26. Układa obrazek z części

układanka przedstawiająca psa
układanka przedstawiająca dom

27. Dobiera obrazek pojedynczego obiektu do podobnego obiektu na obrazku

złożonym

28. Identyfikuje kolejność czynności przedstawionych na obrazku

Akcja

osoba idzie ulicą

osoba zbliża się do budynku

osoba otwiera drzwi

osoba siedzi na krześle

Kolejność/podaj porządek, zalicz

ABCD lub DBCA/

29. Dobiera figury abstrakcyjne na podstawie różnicującego szczegółu wewnętrznego

.....

30. Odwzorowuje figury abstrakcyjne

figura o liniach prostych

figura o liniach zakrzywionych

31. Dobiera znak podobny do danego

„H”

„2”

32. Dobiera znaki do ich odpowiedników przedstawionych na wzorzystym tle

„M”

„3”

„B”

„5”

„Y”

„4”

33. Dobiera podobne do siebie figury

.....

34. Odwzorowuje znaki przedstawione różnymi rodzajami pisma

wielkie pisane „J”

wielkie pisane „W”

małe pisane „s”

małe pisane „d”

pismo techniczne, wielkie „B”

pismo techniczne, wielkie „F”

pismo techniczne, małe „a”

pismo techniczne, małe „p”

35. Dobiera jednakowe wyrazy

- STOP
- RUCH
- SKLEP
- UWAGA
- TAXI

36. Rozpoznaje podobieństwa i różnice między wyrazami

- głaz
- pani
- głowa

37. Rozpoznaje tożsamość litery

- pismo techniczne, wielkie „B”
- małe drukowane „p”
- małe drukowane „g”
- wielkie drukowane „G”
- pismo techniczne, wielkie „P”
- małe pisane „g”
- pismo techniczne, małe „b”
- pismo techniczne, małe „g”
- wielkie pisane „B”
- małe pisane „p”
- wielkie drukowane „B”
- pismo techniczne, małe „p”
- wielkie pisane „P”
- małe pisane „b”
- wielkie pisane „G”
- wielkie drukowane „P”
- małe drukowane „b”

38. Pisze znaki z pamięci

- „E”
- „7”
- „M”
- „8”
- „F”

39. Dobiera wyrazy do obrazków

piłka
lalka
pies
bieg
skok
siad

40. Identyfikuje wyrazy przy pomocy wzroku

skok
noga
lampa
gra
słowo
stół

V Wzrokowe funkcjonowanie dziecka w trakcie zajęć szkolnych

- a) widzenie barw
 prawidłowe
 mylenie barw
- b) widzenie obuoczne
 (badanie na ORTOPUDEŁKU)
- c) preferencja oświetlenia
 górne żarowe
 punktowe padające z
- d) druk
 czarnodruk w piśmie, w czytaniu
 brajl w piśmie, w czytaniu
 nie czyta nie pisze
- e) zapotrzebowanie na kontrast
- f) Liniatura
 utrzymywanie się w liniaturze
- g) narzędzie pisarskie
- h) czytanie z tablicy
- i) poruszanie się
- j) adaptacja do zmiennego oświetlenia
- k) preferowany kąt nachylenia czytanego tekstu

- l) wielkość druku
 m) zapotrzebowanie na filtr barwny

VI. Analiza kwestionariusza dla rodziców dotyczącego rozwoju sensomotorycznego.

DOTYK

Słaba modulacja/obronność dotykowa:

	TAK	NIE
1) Nie lubi być dotykane/przytulane
2) Reaguje na dotyk jakby był bolesny lub nieprzyjemny
3) Jest rozdrażnione, gdy trzymane na rękach?
4) Nie lubi dotykać nowych i różnych faktur
5) Unika używania rąk
6) Nie lubi zabaw w piasku, malowania dłońmi
7) Nie lubi lekkiego dotyku, a toleruje stanowczy
8) Woli dotykać niż być dotykany
9) Nie lubi być rozebrane
10) Woli kąpać się w wannie niż pod prysznicem
11) Reaguje nadmiernie, gdy zostanie dotknięty niespodziewanie
12) Chodzi na palcach
13) Nie lubi chodzić boso
14) Pociera dotknięte miejsce
15) Wypluwa jedzenie/odmawia jedzenia pewnych pokarmów
16) Nie lubi: mycia twarzy, czesania, obcinania włosów, mycia zębów, obcinania, paznokci, kąpieli, mycia głowy? (zaznaczyć)
17) Reaguje zbyt mocno/wyraźnie na bodźce bólowe?
18) Unika zabaw z plasteliną, masą solną farbami?
19) Uwielbia powyższe zabawy?
20) Nie lubi być dotykane, zwłaszcza gdy ktoś podchodzi z tyłu i np. dotyka jego ramienia?
21) Zachowuje się agresywnie w stosunku do innych, często popycha i szturcha inne dzieci?
22) Jest nadmiernie wrażliwe?
23) Izoluje się od dzieci?
24) Reaguje negatywnie na dotyk nowych ubrań?
25) Preferuje ubrania z określonych materiałów:

Słaba dyskryminacja lub niedostateczna wrażliwość na bodziec dotykowy:

26) Lubi dotyk
27) Domaga się by je dotykać, lubi gwałtowne zabawy
28) Domaga się, by je rozebrać
29) Nie reaguje na bodziec dotykowy
30) Nie reaguje na ból fizyczny? (np. podczas zastrzyku, Przy uderzeniu o meble itp.)
31) Często wydaje się nie zauważać, że się uderzyło
32) Bardzo często wkłada ręce i przedmioty do buzi (N)
33) Siada na dłoniach/ stopach
34) Preferuje twarde i ciężkie przedmioty
35) Nadmiernie lubi wibracje (ręczne wibracje)

Zachowania autostymulujące/autoagresywne:

36) Pcha/pociera ciałem o przedmioty, podłogę, ludzi
37) Drapie się

38) Szczypie się		
39) Uderza głową		
40) Ciągnie się za włosy		
41) Gryzie się w rękę/nadgarstek/przedramię		

PRZEDSIONEK

	TAK	NIE
1) Reakcja zadowolenia na ruch		
2) Nieprawidłowe napięcie mięśniowe przy braku problemów neurologicznych:		
- potrzebuje pomocy przy zmianach pozycji,		
- opiera głowę lub całe ciało w siadzie lub staniu,		
- „zawiesza się” na meblach		
3) Ma spowolnione lub brak reakcji obronnych		
4) Jest statyczne*		
5) Unika rotacji *		
6) Łatwo traci równowagę, unika zabaw wymagających równowagi*		
7) Ma trudności z wchodzeniem na i schodzeniem ze schodów		
8) Jest niezdarne, często wpada na przedmioty i/lub spada*		
9) Długo uczyło się jazdy na rowerze		
10) Używa głównie jednej ręki w aktywnościach wymagających współpracy dwóch kkg		
11) Unika przekraczania linii środkowej ciała*		

Niepewność grawitacyjna / nietolerancja ruchu

12) Reaguje negatywnie/nadmiernie przy zabaw w powietrzu, zmianach pozycji		
13) Boi się, unika zabaw takich jak: bujanie się, kręcenie na karuzeli, podskakiwanie		
14) Protestuje przy ruchach do tyłu nawet z zabezpieczoną głową i tułowiem		
15) Okazuje strach posadzone na piłce rehabilitacyjnej		
16) Boi się odrywać stopy od podłoża		

Niedostateczna wrażliwość na ruch

17) Lubi intensywne zabawy, wirowanie, obroty dookoła osi; wydaje się być mniej wrażliwe na szybki ruch, także obrotowy		
18) Często buja się na krześle, albo lubi przyjmować pozycję „do góry nogami”		
19) Często popiera głowę ręką przy czytaniu lub pisaniu		
20) Napięcie prostowników nie zwiększa w wyniku ruchu linearnego (tylko jako próba diagnostyczna u dzieci z nadmiernym wyprostem)		
21) Gwałtownie odchyła tułów w przestrzeni		
22) Nie zauważa, że jest poruszane		

Zachowania autostymulujące

23) Buja się		
24) Kiwa głową		
25) Macha/trzepie palcami blisko oczu		
26) Przebiera nogami		

KOORDYNACJA

	TAK	NIE
1) Ma trudności z zabawami manualnymi (cięcie nożyczkami, rysowanie) lub pisaniem		
2) Wydaje się niezdarne, często upada, potyka się		
3) Ma trudności z nauczeniem się nowych czynności ruchowych (unika ich)		
2) Bardzo długo posługiwało się naprzemiennie prawą i lewą ręką lub nadal nie ma preferencji ręki		

3) Trzeba mu przypominać o przytrzymywaniu kartki podczas pisania		
6) Długo uczyło się wiązać sznurowadła		
7) Je niechlujnie		
8) Ma trudności z użyciem ołówka/długopisu		

PROPRIOCEPCJA

	TAK	NIE
1) Nieprawidłowe napięcie mięśniowe przy braku problemów neurologicznych:		
- szybko się męczy		
- przeprost w łokciach, kolanach		
- słaba koncentracja		
- niewyraźna mowa		
2) Niezdarne ruchy		
3) Niezdarny przy wchodzeniu i schodzeniu ze sprzętu		
4) Trzyma przedmioty w rękę zamiast manipulować nimi		
5) Dotyka/ trzyma przedmioty lekkim chwytem		
6) Nie potrafi przystosować ciała do zmian pozycji		

Zachowania autostymulujące/ autoagresywne

7) Nadmiernie gryzie i żuje przedmioty		
8) W nadmiernym stopniu:		
- macha rękami		
- klaszcze		
- podskakuje		
- tupie nogami		
9) Chodzi na palcach		
10) Ciągnie przedmioty trzymane między zębami		
11) Uderza/stuka piętami, nadgarstkami		
12) Zaciska/zgrzyta zębami		
13) Gryzie przedmioty/inne osoby		
14) Uderza głową lub ciałem np. o podłogę		
15) Bije się		
16) Gryzie się w dłoń/nadgarstek/ramię		

NAPIĘCIE MIĘŚNIOWE

	TAK	NIE
1) Ma zdiagnozowane zaburzenia mięśni (np. spastyczność, wiotkość, sztywność itp.)		
2) Wydaje się silniejsze bądź słabsze, niż rówieśnicy		
3) Wydaje się zbyt mocno napięte, sztywne		
4) Wydaje się zbyt mocno rozluźnione, mieć obniżone napięcie mięśniowe*		
5) Nieprawidłowo stoi, siedzi*		
6) Chwyta przedmioty zbyt delikatnie, ma słaby chwyt		
7) Chwyta przedmioty zbyt mocno		
8) Szybko się męczy*		

WZROK

	TAK	NIE
1) Ma zdiagnozowany ubytek wzroku		
2) Wydaje się wrażliwe na światło		
3) Nie lubi zasłaniania oczu		
4) Staje się nadmiernie podekscytowane w miejscach jasno i kolorowo oświetlonych (dużo intensywnych bodźców wzrokowych) lub podczas oglądania TV, video		
5) Ma trudności z utrzymaniem wzroku na przedmiocie		
6) Ma trudności z podążaniem wzrokiem (śledzeniem) za przedmiotem lub gubi miejsce podczas czytania, pisania		
7) Ma trudności z rozróżnianiem kolorów, kształtów		
8) Odwraca wzory, litery (b/d), cyfry (41/14) przy		

kopiowaniu lub całe wyrazy (sok/kos)
9) Często skarży się na ból głowy podczas lub po czytaniu
10) Ma trudności ze zrozumieniem instrukcji na piśmie
11) Ma trudności z przepisywaniem z tablicy lub książki
12) Nie lubi układanek (puzzle)

SMIAK

	TAK	NIE
1) Wydaje się, że wszystkie rodzaje jedzenia mają dla niego jednakowy smak
2) Eksploruje wykorzystując zmysł smaku*
3) Nie lubi pokarmów o określonej konsystencji
4) Domaga się określonych pokarmów

SŁUCH

	TAK	NIE
1) Ma zdiagnozowany ubytek słuchu
2) Ma trudności z skupieniem uwagi jeśli 'w tle' słychać dźwięki
3) Nie lubi głośnych dźwięków*
4) Lubi wydawać głośne dźwięki, mówi głośno
5) Boi się konkretnych dźwięków
6) Wydaje się nadmiernie wrażliwe na dźwięki
7) Opóźniona mowa*
8) Nie zauważa (gubi) pewnych dźwięków
9) Często nie potrafi określić kierunku dźwięku
10) Często powtarza słowa lub dźwięki
11) Ma trudności ze zrozumieniem poleceń słownych
12) Wymaga kilkakrotnego powtórzenia polecenia
13) Myli wyrażenia o podobnym brzmieniu np. bułka/półka

WĘCH

	TAK	NIE
1) Poznaje otoczenie za pomocą węchu
2) Reaguje negatywnie na wiele zapachów
3) Ignoruje nieprzyjemne zapachy
4) Ma trudności z rozróżnieniem zapachów

ZACHOWANIE, AUTOREGULACJA KONCENTRACJA UWAGI

	TAK	NIE
1) Jest nadmiernie ruchliwe, nadpobudliwe
2) Jest impulsywne, często odpowiada zanim zostanie podane polecenie
3) Łatwo się rozprasza
4) Ma trudności z organizowaniem sobie zabawy
5) Woli bawić się z dorosłymi niż z rówieśnikami
6) Bywa agresywne
7) Ma trudność ze zmianami aktywności, miejsc
8) Ma nieprzewidywalne wybuchy emocji
9) Ma trudności z uspokojeniem się
10) Ma trudności z zasypianiem i snem
11) Prezentuje opóźnione reakcje na komunikację lub bodziec (ból, dotyk, dźwięk, zapach)
12) Jest nadmiernie statyczne

INTEGRACJA ODRUCHÓW ROZWÓJ

	TAK	NIE
1) Z opóźnieniem osiągnęło kamienie milowe rozwoju (np. siadanie, chodzenie, mówienie)*
2) W wieku niemowlęcym było często rozdrażnione, zwłaszcza będąc na rękach

3)	Ma trudności z wyizolowanymi ruchami głowy		
4)	Nie ma odruchów obronnych*		

VI. TREŚCI PROGRAMOWE WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ REHABILITACJI WZROKU

Treści programowe zostaną opracowane indywidualnie dla każdego podopiecznego. Będą się opierały na wynikach diagnozy. Wszystkie indywidualne programy skonstruowane zostaną w oparciu o usprawnianie widzenia wg procedury N. Collins, M. Barragi na czterech średnich poziomach obejmujących jeszcze konkret a przechodzących stopniowo do płaszczyzny:

III Funkcje optyczne i spostrzeżeniowe (L. 21-45)

- rozróżnianie figur, przedmiotów, ludzi i czynności
- koordynacja wzrokowo-ruchowa (oko-ręka) podczas manipulowania figurami
- identyfikowanie wzrokowe przedmiotów i ludzi

III poziom to ćwiczenia funkcji optyczne i spostrzeżeniowe polegające na eksploracji i manipulowaniu konkretnymi obiektami. Czynności te stymulują rozróżnianie, rozpoznawanie i używanie obiektów do celów intencjonalnych.

IV Funkcje optyczne i spostrzeżeniowe (L. 46-93)

rozróżnianie i identyfikowanie szczegółów na obrazkach przedstawiających przedmioty, ludzi i wydarzenia

- manipulowanie obiektami zgodnie z modelem lub poleceniem
- odnajdowanie barw i obrazków przedstawiających przedmioty, ludzi i wydarzenia
- manipulowanie obiektami (narzędziami), aby utworzyć (zmienić) reprezentacje obrazkowe

IV poziom ćwiczy funkcje optyczne i spostrzeżeniowe na wyższym etapie i dotyczy rozróżniania i identyfikowania barw, kształtów i szczegółów w przedmiotach i na obrazkach przedstawiających przedmioty, ludzi i ich działania. Włącza się tu także czynności motoryczne wymagające posługiwania się wzrokiem, by wzmocnić koordynację wzrokowo-ruchową i umiejętność manipulowania w oparciu o obserwację i naśladowanie. Przykładowe ćwiczenia to : dobieranie obiektów o jaskrawych barwach, dobieranie obiektów pasujących do siebie, dobieranie obiektów o jednej wspólnej cesze, rozróżnianie barw podstawowych, dobieranie znanych obiektów o różnych barwach i wielkościach oraz wiele innych.

V Funkcje optyczne, spostrzeżeniowe i wzrokowo-spostrzeżeniowe (L. 94-107)

- zapamiętywanie szczegółów na złożonych obrazkach
- odnoszenie poszczególnych części do całości
- odróżnianie figury od tła
- organizowanie spostrzeżeń wzrokowych

V poziom to funkcje optyczne, spostrzeżeniowe i związane z percepcją wzrokową. Na tym poziomie kładzie się nacisk na zapamiętywanie szczegółów w złożonych obrazkach i wzorach oraz na umiejętność spostrzegania relacji między pojedynczymi elementami i całym obrazem. zawarte tu ćwiczenia mają zachęcać do odróżnienia figury od tła, na jakim się ona znajduje oraz ułatwić zrozumienie pojęcia perspektywy (blisko- daleko). Beneficjent ma: rysować i kolorować sylwetki ludzkie i przedmioty, kolorować wg wzoru i dowolnie, składać obiekty z części, identyfikować częściowo zakryte obiekty oraz wiele innych.

VI Funkcje optyczne, spostrzeżeniowe i wzrokowo-spostrzeżeniowe (L. 108-120)

- rozróżnianie i identyfikowanie figur abstrakcyjnych i znaków
- odnajdowanie znaków i wskazówek wzrokowych w otoczeniu
- odtwarzanie figur abstrakcyjnych i znaków

VI poziom to funkcje optyczne, spostrzeżeniowe i wzrokowo- spostrzeżeniowe mające na celu rozróżnianie, identyfikowanie, układania wg kolejności i odtwarzania abstrakcyjnych figur i znaków. Ćwiczenia przykładowe to: segregowanie figury abstrakcyjne wg kształtu i szczegółu wewnętrznego,

dobierać figur abstrakcyjnych na podstawie pojedynczego elementu wewnętrznego, obrysowywanie i rysowanie figury abstrakcyjne i inne.

Tematyka na poziomie KONKRET a WYOBRAŻENIE wzbogacona zostanie o ćwiczenia z zakresu integracji sensorycznej:

1. Ćwiczenia zmysłu dotyku
2. Ćwiczenia stymulujące zmysł przedsionkowy
3. Ćwiczenia koordynacji i propriocepcji.
4. Ćwiczenia smaku, węchu i słuchu.
5. Ćwiczenia w zakresie podstawowej stymulacji wzroku.

VII Procedury osiągnięcia celów

1. Zasady prowadzenia zajęć

- pełna indywidualizacja pracy
- zadania dostosowane do możliwości ucznia
- zapewnienie warunków do poprawnego wykonywania ćwiczeń
- powolne lecz systematyczne przechodzenie od ćwiczeń łatwiejszych do trudniejszych, prostych do złożonych
- zapewnienie warunków do utrwalania prawidłowych umiejętności i likwidowania niekorzystnych nawyków
- dostosowanie czasu trwania poszczególnych ćwiczeń do wydolności ucznia
- mobilizowanie ucznia do wykonywania zadań poprzez stosowanie różnorodnych form ćwiczeń

2. Metody stosowane w trakcie zajęć

1. Usprawnienie zaburzonych procesów psychomotorycznych (postępowanie ogólnostymulujące)

Podstawowe procesy opierają się na analizatorach wzroku, słuchu i ruchu. Procesy te warunkują prawidłowe spostrzeganie wzrokowe, słuchowe, koordynację wzrokowo – słuchowo – ruchową, percepcję, pamięć ruchową, słuchową i wzrokową. Ćwiczenie zaburzonego procesu odbywa się przez wykonywanie zadań aktywizujących ten proces.

➤ *zajęcia ogólnorozwojowe:*

- ćwiczenia podstawowych funkcji wzrokowych (poziom odruchów)
- elementy gier dydaktycznych

2. Usprawnianie funkcji wzrokowych wg programów indywidualnych

Przezwyciężanie trudności w zaburzonych funkcjach wzrokowych. Ćwiczenia tej sprawności muszą być dostosowane do poziomu umiejętności dziecka.

➤ *zajęcia psychodydaktyczne:*

- etapy wg metody N. Barragi
- etapy wg metody M. Frostig
- indywidualnie zmodyfikowane ćwiczenia dostosowane do poziomu dziecka
- zmodyfikowane materiały z podręczników szkolnych

3. Postępowanie psychoterapeutyczne

Działania te mają na celu przekonanie dziecka o własnej wartości, podwyższenie samooceny, zachęcenie do pracy i przezwyciężania trudności:

- wdrażanie do adekwatnej oceny swoich możliwości w różnych dziedzinach
- wskazywanie mocnych stron jako płaszczyzny osiągnięcia sukcesu
- stosowanie wzmocnień pozytywnych
- trening prawidłowych postaw wobec porażki

- stosowanie form zabawowych w celu zwiększenia motywacji do nauki.
 - stosowanie wskazówek do pracy z dzieckiem nadpobudliwym
 - stosować zmienne formy aktywności
 - podawać wiedzę w inny sposób, gdy uwaga słabnie
 - stawiać jasne polecenia
 - stosować umowy i odwoływać się do nich nagradzać wszystkie momenty, gdy dziecko jest spokojne
- *zajęcia psychoterapeutyczne:*
- relaksacja
 - masaż

VIII Ewaluacja

Arkusze ewaluacyjne zostaną opracowane i dostosowane w zależności od poziomu funkcjonowania wzrokowego każdego podopiecznego.

IX Bibliografia

Adamowicz-Hummel, A. – Posługiwanie się wzrokiem przez dzieci słabo widzące. W: Poradnik dydaktyczny dla nauczycieli realizujących podstawę programową w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum z uczniami niewidomymi i słabo widzącymi. MEN, Warszawa 2001

Adamowicz-Hummel, A. – Wykorzystanie pomocy optycznych przez słabo widzących w codziennym życiu. Referat na Sympozjum Polskiego Towarzystwa Okulistycznego, Lublin, 26-28.09.2002

Barraga, N.C., Morris, J.E. - Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem. Procedura Diagnostyczno-Oceniająca (DAP). WSPS-PZN, Warszawa 1991.

Barraga, N.C., Morris, J.E. - Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem. Zestaw ćwiczeń usprawniających. WSPS-PZN, W-wa 1989.

Berg, V. - Podstawowe zasady optyki i właściwości pomocy optycznych dla słabo widzących. PZN, Warszawa 1987 (maszynopis).

Corn, A. - Model funkcjonowania wzrokowego słabo widzących. Materiały Tyflogiczne Nr 7, PZN, Warszawa 1991.

Barraga, N.C., Morris J. E. – Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem. Część III Materiały źródłowe na temat słabo widzących. WSPS, Warszawa 1997

Białokórska, J. – Diagnoza i usprawnianie funkcjonowania wzrokowego w pierwszym roku życia dziecka. W: Rewalidacja nr 1, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej MEN, Warszawa 1997

Ćwiczenia stymulujące wzrok. Podręcznik do pracy z głuchoniewidomymi niemowlętami, małymi dziećmi i dziećmi w wieku przedszkolnym. TPG, Warszawa 1995.

Fellows, R.R, Leguire, L.E, Rogers, G.L, Brenner, D.L. – Teoretyczne założenia stymulowania wzroku. Materiały Tyflogiczne nr 7, PZN, Warszawa 1991.

Duffy, M., - Ocena i modyfikacja otoczenia dla osób słabowidzących. Zeszyty Tyflogiczne Nr 20, PZN, Warszawa 2002

Duffy, M., Maj, W., - Ocena i adaptacja miejsca pracy dla osób niewidomych i słabo widzących. Rozdział 3 w: Poradnik pracodawcy osób niewidomych i słabo widzących, AWARE Europe, Warszawa 2000.

- Frostig, M., Horne, D. - Wzory i obrazki. Program rozwijający percepcję wzrokową. PTP, Warszawa 1987.
- Geruschat, D.R. - Funkcjonalne następstwa najczęściej spotykanych schorzeń i uszkodzeń układu wzrokowego. W: Interdisciplinary Approach to Low Vision Rehabilitation. Chicago 1980. Tłum. PZN, Warszawa 1987 (maszynopis).
- Geruschat, D.R. - Ćwiczenia z ręcznymi pomocami optycznymi do dali. W: Interdisciplinary Approach to Low Vision Rehabilitation. Chicago 1980. PZN, Warszawa 1987 (maszynopis)
- Goodrich, G.L., Quillman, R.D. - Nauka widzenia obwodowego. Materiały Tyflogiczne Nr 3, PZN, Warszawa 1982.
- Hyvarinen, L., Appleby, K. – Obserwacja widzenia u niemowląt i dzieci ze sprzężonymi niesprawnościami. Tęcza – Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci
- Niewidomych i Słabo widzących, ogólnopolski kurs „Rozwój widzenia u małych dzieci i najnowsze metody jego oceny.”, Warszawa, 10-11. XI.1995
- Krawczyk, A. – Obserwacja i interpretacja zachowań dzieci słabo widzących. W: Rewalidacja nr 1, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej, MEN, Warszawa 1997.
- Langley, B. – Wstępna ocena funkcjonalnego widzenia. W: Functional Vision Inventory for the Multiple and Severely Handicapped (FVI). Stoelting Company, Chicago 1980. Tłum. Monika Pianowska, Warszawa 1991 (maszynopis).
- Ocena funkcjonalnego widzenia. W: Project IVEY – Increase Your Visual Efficiency. Bureau of Education for Exceptional Students. Florida Dept. of Education, Tallahassee, 1983. Tłum. Teresa Skalska, Warszawa 1992 (maszynopis).
- Smoleń, H. – Rozwijanie umiejętności widzenia z wykorzystaniem podświetlanego stolika. W: Walczak, G. (red) – Metody i formy wczesnej rehabilitacji dzieci z uszkodzonym wzrokiem (wybrane zagadnienia). WSPS, Warszawa 2000.
- Walczak, G. – Stymulacja umiejętności widzenia słabo widzących dzieci w wieku 0-3 roku życia. Poradnik. WSiP, Warszawa 1998.
- Walkiewicz, M. – Funkcjonalna ocena wzroku i proces wspomaganie rozwoju widzenia u dzieci słabo widzących. APS, Warszawa 2002
- Walkiewicz, M. – Model programu wspomaganie rozwoju widzenia dzieci z zaburzeniami widzenia. W: Szkoła Specjalna 2/2005. Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2005
- Walkiewicz, M. – Program Lilli i Gogo. Na podstawie instrukcji Autorki – Gertrude Jaritz i własnych doświadczeń. W: Walczak, G. (red) – Metody i formy wczesnej rehabilitacji dzieci z uszkodzonym wzrokiem (wybrane zagadnienia). WSPS, Warszawa 2000.
- Rosenbloom, A.A. – Fizjologiczne i funkcjonalne aspekty starzenia się, widzenia i uszkodzenia wzroku. Tłum. Rozdziału z: Vision and Aging. Crossroads for Service Delivery. Ed. A.L.Orr, AFB, N.York 1992 (maszynopis).
- Jakubowski S. (red.): Poradnik dydaktyczny dla nauczycieli realizujących podstawę programową w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum z uczniami niewidomymi i słabo widzącymi. MEN, Warszawa 2001.
- Skrzetuska E.: Trudności ortograficzne w piśmie dzieci niedowidzących. "Szkoła Specjalna" nr 2, 1998.

ORIENTACJA PRZESTRZENNA

AUTOR: *Justyna Kranc*

Głównym celem programu jest podniesienie poziomu samodzielności uczniów z dysfunkcją wzroku w zakresie samoobsługi i wykonywania czynności dnia codziennego. Tych podstawowych umiejętności uczymy się poprzez obserwację i ćwiczenie. Brak wzroku uniemożliwia naukę wykonywania czynności samoobsługowych przez naśladownictwo. Dodatkowe zajęcia realizowane w ramach programu, umożliwią ćwiczenia i utrwalaniem prawidłowych schematów ruchowych i nawyków. Przyczynią się one do wyrównania szans osiągnięcia samodzielności w tym zakresie przez dzieci z niepełnosprawnością wzrokową.

CEL OGÓLNY

Podniesienie poziomu umiejętności samoobsługowych oraz samodzielności uczniów w wykonywaniu czynności dnia codziennego.

CELE SZCZEGÓŁOWE

1. Uczeń zna, rozumie i przestrzega zasad higieny osobistej.
2. Uczeń umie samodzielnie wykonywać czynności samoobsługowe.
3. Uczeń potrafi wykonywać proste prace domowe.

OSOBY OBJĘTE PROGRAMEM

Uczniowie klasy IV klasy Szkoły Podstawowej Nr 53 w roku szkolnym 2010/2011 zgodnie z zaleceniami PPP.

DIAGNOZA (KWESTIONARIUSZ)

Badanie poziomu orientacji przestrzennej dnia:

Imię i nazwisko:

Wiek:

Diagnoza okulistyczna:

.....

.....

Choroby współistniejące:

.....

.....

.....

Umiejętność	Ocena	Uwagi
Orientacja w schemacie własnego ciała: <ul style="list-style-type: none"> - dotknij ramienia - dotknij brody - dotknij udo - pokaz palec wskazujący, itp. 		
Płaszczyzny/ strony ciała: <ul style="list-style-type: none"> - dotknij lewe kolano - weź łyżkę do prawej ręki - lewą ręką dotknij prawego biodra - podejdź do mnie idąc bokiem - stań plecami do ściany, itp. 		
Pojęcie kierunku / miejsca: <ul style="list-style-type: none"> - naciśnij moją lewą rękę - przechylam się w prawo czy w lewo - połóż koło między kwadratem i trójkątem - stań za/ przed/ obok krzesła - połóż na/ nad/ pod... 		
Pojęcie kształtu/ wielkości/ ciężaru/ wilgot.: <ul style="list-style-type: none"> - pokaż koło - jaka to figura - która figura jest większa..., cięższa... - gąbka jest sucha czy mokra - który materiał jest wilgotny - który z przedmiotów jest podłużny..., okrągły... 		
Zmysł dotyku: <ul style="list-style-type: none"> - jaki jest przedmiot (szorstki/ gładki, itp.) - z czego jest pudełko/ klocek, itp. - co masz pod nogami (podłoga/ dywan) 		
Zmysł słuchu: <ul style="list-style-type: none"> - skąd dobiega ten dźwięk... - co to za dźwięk... - zgadnij co spadło... 		
Zmysł węchu/ smaku/ wrażeń termicznych: <ul style="list-style-type: none"> - powąchaj co to... - jaki to zapach.... - posmakuj co to... - jaki to smak... - jaki jest przedmiot (ciepły, zimny, gorący) - drzwi są otwarte czy zamknięte... - wskaż kierunek skąd świeci słońce... 		
Samodzielne ubieranie się: <ul style="list-style-type: none"> - zapnij guzik/ zamek, zawiąż sznurowadło - rozpoznaj co to za część garderoby... - złóż rzeczy i uporządkuj do pary - bluzka jest na prawej czy na lewej stronie... - powieś kurtkę na wieszaku 		

<p>Pielęgnacja ciała/ higiena osobista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umyj ręce - nałóż pastę na szczoteczkę - pokaż jak myjesz zęby - co to jest i do czego służy (pilniczek, cążki, itp.) - znajomość zasad higieny osobistej 		
<p>Samoobsługa podczas jedzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ułóż prawidłowo nakrycie - poszukaj cukierniczki na stole - oceń czy łyżka jest pełna/ pusta - estetyka jedzenia - posługiwanie się sztucami 		
<p>Czynności dnia codziennego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pościel łóżko - umyj talerzyk - posprzątaj okruszki ze stołu - odczytaj godzinę z zegarka - rozpoznaj monety i policz pieniądze 		

Uwagi ogólne:

TREŚCI

ZADANIA OGÓLNE	ZADANIA SZCZEGÓŁOWE	FORMY REALIZACJI
Dokonanie diagnozy wstępnej	<ul style="list-style-type: none"> - analiza dokumentacji szkolnej ucznia - przeprowadzenie diagnozy - dokonanie analizy wyników - przeprowadzenie wywiadu z nauczycielami, rodzicami, uczniem 	kwestionariusz wywiad, konsultacje, obserwacja
Opracowanie indywidualnego programu nauczania	<ul style="list-style-type: none"> - wybór treści programowych zgodnych z możliwościami i potrzebami ucznia - konsultacja z nauczycielami, rodzicami, uczniem - pozytywne umotywowanie ucznia do pracy na zajęciach 	indywidualny program nauczania, wywiad, konsultacje
Przeprowadzenie treningu sensorycznego	<ul style="list-style-type: none"> - kształcenie i wykorzystywanie pamięci kinestetycznej oraz informacji sensorycznych docierających przez słuch, dotyk, węch, resztki wzroku - ćwiczenie i uwrażliwianie zmysłu dotyku (rozpoznawanie produktów kuchennych, itp.) - ćwiczenie i doskonalenie zmysłu słuchu - prawidłowe rozróżnianie zapachów/ smaków - ćwiczenie pamięci kinestetycznej i wrażliwości 	indywidualne zajęcia rewalidacyjne ćwiczenia praktyczne

	termicznej	
Utrwalenie pojęć kierunkowo-przestrzennych	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowe rozumienie i posługiwanie się pojęciami: kierunku i miejsca - wielkości/ kształtu/ wagi/ - czasu/ szybkości 	jak wyżej
Utrwalanie prawidłowych nawyków higienicznych	<ul style="list-style-type: none"> - uwrażliwienie uczniów na konieczność przestrzegania zasad higienicznych - zaznajomienie z rodzajami środków higieny osobistej i kosmetycznych –przeznaczenie, zasady stosowania - poznanie przyborów toaletowych, ich przeznaczenia, zasad używania - doskonalenie umiejętności w zakresie podstawowych czynności higienicznych (mycie się, mycie zębów, nakładanie pasty, itd.) 	jak wyżej
Doskonalenie umiejętności samoobsługowych	<ul style="list-style-type: none"> - utrwalanie prawidłowych technik ubierania/ rozbierania rzeczy - poznanie sposobów przechowywania i oznaczania części garderoby - ćwiczenie rozpinania/ zapinania różnego rodzaju zamków/ guzików, wiązania - poznanie zasad prawidłowego doboru odzieży - zwrócenie uwagi na estetykę jedzenia-ćwiczenia w zakresie: siedzenia i orientacji przy stole, prawidłowego posługiwania się sztućcami, nakrywania do stołu, itp. - poznanie metod nalewania płynów 	jak wyżej
Wykonywanie samodzielnie prostych czynności domowych	<ul style="list-style-type: none"> - wykonywanie samodzielnie prostych prac porządkowych (ścielenie łóżka, zamiatanie, odkurzanie, itp.) - zdobycie umiejętności posługiwania się zegarkiem, korzystania z telefonu, rozpoznawania monet - posługiwanie się igłą brajlowską - wykonywanie samodzielne prostych prac kuchennych (zmywanie, smarowanie, krojenie, tarcie) 	jak wyżej

Procedury osiągnięcia celów:

Uczniowie opanują treści nauczania przez zastosowanie następujących procedur:

Omówienie, słowny opis, instrukcja wykonywania nauczanej umiejętności.

Ćwiczenie i praktyczne działanie z pomocą nauczyciela.

Samodzielne wykonywanie ćwiczeń przez ucznia.

Zastosowanie opanowanej umiejętności w różnych sytuacjach.

Motywowanie do aktywnej postawy podczas zajęć i dążenia do zmniejszania ograniczeń życiowych.

EWALUACJA kwestionariusz

Imię i nazwisko dziecka:

Data urodzenia:

Stan wzroku (właściwe podkreślić): niewidomy, ociemniały, słabo widzący

Schorzenia współwystępujące: upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, w stopniu umiarkowanym;
zaburzona koordynacja ruchowa; inne, jakie:

Oznaczenia stopnia opanowania danej czynności:

- ND** - nie dotyczy (możliwości psychoruchowe ograniczone)
- 0** - nie wykonuje (nie chce, nie umie)
- 1** - wykonuje z pomocą słowną i dotykową
- 2** - wykonuje z pomocą słowną
- 3** - wykonuje samodzielnie

UMIEJĘTNOŚĆ/ KRYTERIUM	OCENA/ PUNKTACJA			
	ND	1	2	3
Samodzielnie myje ręce/ twarz – używa mydła, odwiesza ręcznik				
Nakłada pastę na szczoteczkę, prawidłowo myje zęby				
Nazywa poszczególne części garderoby				
Samodzielnie ubiera się – prawidłowo dobiera elementy stroju				
Potrafi składać rzeczy, wieszać na wieszaku, haczyku				
Wiąże i zapina różne typy zamków\ guzików				
Nakrywa do stołu – prawidłowo układa naczynia/ sztućce/ serwetki				
Przestrzega zasad estetycznego jedzenia				
Prawidłowo posługuje się sztućcami				
Nalewa wodę wybraną techniką bezwzrokową				
Zakłada pościel, ścielę łóżko				
Odkurza, zamiata, posługuje się odkurzaczem, miotłą, szufelką				
Posługuje się zegarkiem – odczytuje czas, nastawia				
Posługuje się pieniędzmi – rozpoznaje monety\ banknoty				
Bezpiecznie posługuje się nożem – kroi\ smaruje				

EWALUACJA - uwagi wynikające z dotychczasowej pracy z uczniem i wnioski do dalszej pracy

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BIBLIOGRAFIA

Czesław Kupisiewicz „Dydaktyka ogólna”, Warszawa 2000r.

B. Beanich, L. Klaro-Celej, J. Marszczycho „ABC Konstruowania indywidualnych programów Edukacyjnych”, Mazowieckie Samorządowe CDN, 2007

Andrea Erkert „Zabawy rozwijające zmysły”, Jedność, Kielce 2004

J.J. Kwapiszowie „Orientacja przestrzenna i poruszanie się niewidomych i słabo widzących - Poradnik metodyczny” WsiP, Warszawa 1990

Z. Sękowska „Kształcenie dzieci niewidomych.” PWN, Warszawa 1974

„Poradnik dydaktyczny dla nauczycieli realizujących podstawę programową w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum z uczniami niewidomymi i słabo widzącymi”,
pr. zbior. Stanisław Jakubowski, MEN, Warszawa 2001

Czesław Kosakowski „Węzłowe problemy pedagogiki specjalnej”,
Wydaw. Edukacyjne AKAPIT, Toruń 2003

Nowoczesne techniki kształcenia dzieci niewidomych i słabo widzących, Europejska Konferencja Owińska 25-26.04.2003, Poznań 2003

Tadeusz Majewski „Tyflopsychologia rozwojowa Psychologia dzieci niewidomych i słabo widzących”
Zeszyty Tyflogiczne 20, Warszawa 2002

„Krok za krokiem” ZG PZN Warszawa 1979

Barbara Marcinkowska „Konstruowanie programów indywidualnych”,
Szkoła Specjalna nr 3 2009, s 192-195, 289-293

TERAPIA LOGOPEDYCZNA

AUTOR: *Alina Siemianowska- Bloch*

Nazwa programu: „ Powiedzieć piękniej”

1. **Cel ogólny:** Automatyzacja głosek dentalizowanych.
2. **Cele szczegółowe:** dynamizacja i precyzyjność ruchów artykulacyjnych
 - doskonalenie kinestezji artykulacyjnej
 - wzmocnienie i wydłużenie siły wydechu
 - umiejętność oddechu torem przeponowo – żebrowym
 - automatyzacja poprawnej realizacji głosek szeregów:
 - syczącego, szumiącego i ciszącego
 - doskonalenie słuchu fonemowego
 - różnicowanie głosek w szeregach
 - różnicowanie głosek między szeregami
 - rozwijanie leksykalnej strony mowy
 - umiejętność stosowania elementów prozodycznych mowy

3. **Osoby objęte programem:** 2 uczniów klasy IV szkoły podstawowej

4. **Forma zajęć:** indywidualna

5. Treści:

Zadania ogólne: Osiągnięcie umiejętności prawidłowej realizacji głosek dentalizowanych.

Zadania szczegółowe:

- ćwiczenia aparatu artykulacyjnego
- ćwiczenia kinestezji artykulacyjnej
- ćwiczenia oddechowe
- ćwiczenia słuchu fonemowego
- ćwiczenia artykulacyjne
- ćwiczenia rozwijające leksykalną stronę mowy
- ćwiczenia prozodii mowy
- Przykładowy arkusz diagnostyczny – klasa IV SP

1. autobus
2. okno
3. ul
4. lew
5. myszy
6. igła
7. zając
8. ręce
9. bałwan
10. bilet
11. parasol
12. pies
13. mak
14. miska
15. wanna
16. wiadro
17. fajka
18. filiżanka
19. jabłko
20. dom
21. traktor
22. nogi
23. nitka
24. ławka
25. zegar
26. żrebak
27. sanki
28. świnka
29. dzbanek
30. dziewczynka
31. cytryna
32. ciele
33. lampa
34. liść
35. choinka
36. grabie
37. gitara
38. kot
39. kiełbasa
40. żaba
41. szczotka
42. ryby
43. drzwi
44. czapka
45. dżdżownica

- + prawidłowa
- nieprawidłowa

Ocena artykulacji:

13. Zrozumiałość wypowiedzi –tekst 10 zdaniowy, o zróżnicowanej tematyce w zależności od poziomu intelektualnego i zainteresowań ucznia.

Ocena:

.....

14. Badanie prozodii:

- a) rytm:
- b) akcent:
- c) tempo:
- d) intonacja:

15. Zalecane konsultacje specjalistyczne:

- a) ortodontyczna
- b) foniatryczna
- c) audiologiczna
- d) psychologiczna
- e) neurologiczna

16. Diagnoza:

.....

.....

TERAPIA PSYCHOLOGICZNA

AUTOR: *mgr Joanna Michalska – Wentowska*

1. Potrzeba realizacji programu innowacyjnego:

Analiza poprzez zabawę, podobnie jak analiza dorosłych poprzez systematyczne traktowanie sytuacji rzeczywistej jako sytuację przeniesieniową i odnoszenia jej do sytuacji, które faktycznie zostały przeżyte lub wyobrażone, daje dziecku możliwość całkowitego przeżycia i przepracowania sytuacji rzeczywistej w fantazjach. Robiąc to i odkrywając swoje wczesno - dziecięce doświadczenia i pierwotne podłoże seksualnego rozwoju, analiza pozwala pozbyć się fiksacji i skorygować błędy rozwojowe.

2. Cel terapii

Terapia dzieci, szybciej niż u dorosłych, prowadzi do zmiany charakteru, szybszy jest dostęp do procesów pierwotnych nieświadomości, łatwiejsza niwelacja siły superego, konieczna jest jednoczesna współpraca z rodzicami. Indywidualna terapia psychologiczna stawia sobie za cel:

- uzyskanie trwałych zmian struktury osobowości,
- zmianę przeżywania oraz zachowania na przynoszącą więcej satysfakcji zarówno sobie jak i otoczeniu,
- rozumienie siebie i własnych stanów emocjonalnych.

3. Osoby objęte programem:

Dzieci z klasy czwartej szkoły podstawowej.

4. Diagnoza

Wywiad psychologiczny z rodzicami, metoda projekcyjna – psychorysunek.

5. Rezultaty terapii:

Przepracowanie dylematów rozwojowych; zwiększony wgląd; ustąpienie objawów, trudności; umiejętność pracy w grupie, wyrażania uczuć i świadomego przeżywania emocji.

6. Procedury osiągnięcia celów: systematyczne spotkania indywidualne.

7. Inne materiały opracowane na potrzeby realizacji programu:

- karta konsultacji psychologicznej, diagnoza psychologiczna

10. Ewaluacja:

Terapia indywidualna nie jest techniką całkowicie mierzalną, gdyż jako tak pojęta zmiana zdeterminowana jest charakterologicznie, osobowościowo, jednak wymierne są pewne aspekty radzenia sobie dziecka, jego mechanizmów obronnych oraz występujących objawów.

Każde dziecko objęte terapią będzie na początku diagnozowane, wyznaczone będą kierunki pracy terapeutycznej, a efekty relacji terapeutycznej będą monitorowane.

KARTA KONSULTACJI PSYCHOLOGICZNEJ

DATA	GODZINA OD-DO	PODPIS PROWADZĄCEGO

DANE UCZNIĄ

NAZWISKO I IMIĘ	
ADRES ZAMIESZKANIA	
DATA URODZIN	
PESEL	

OCENA OSOBOWOŚCI

NAZWA TESTU/PRÓBY/WYWIADU	WYNIK

OCENA POZIOMU DOJRZAŁOŚCI SPOŁECZNEJ

NAZWA TESTU/PRÓBY/WYWIADU	WYNIK

OPINIA KOŃCOWA

.....
(MIEJSCOWOŚĆ, DATA)

.....
(PODPIS PSYCHOLOGA)

KARTA MONITORINGU PSYCHOLOGICZNEGO

DATA	GODZINA OD-DO	PODPIS PROWADZĄCEGO

DANE UCZNIĄ

NAZWISKO I IMIĘ	
SZKOŁA/KLASA	

OCENA PRACY W ROZWOJU OSOBOWOŚCI*

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

WYNIK MONITORINGU – OCENA OPISOWA

OCENA POZIOMU DOJRZAŁOŚCI SPOŁECZNEJ*

1	2	3	4	5	6
----------	----------	----------	----------	----------	----------

WYNIK MONITORINGU – OCENA OPISOWA

.....
(MIEJSCOWOŚĆ, DATA)

.....
(PODPIS PSYCHOLOGA)

* Ocena punktowa gdzie 1 – oznacza bardzo źle a 6 – bardzo dobrze

ANKIETA EWALUACYJNA

DATA	GODZINA OD-DO	PODPIS PROWADZĄCEGO

DANE UCZNIĄ

NAZWISKO I IMIĘ	
SZKOŁA/KLASA	

OCENA OSOBOWOŚCI

NARZĘDZIA BADAWCZE	WYNIK

OCENA POZIOMU DOJRZAŁOŚCI SPOŁECZNEJ

NARZĘDZIA BADAWCZE	WYNIK

OPINIA KOŃCOWA

--

.....
(MIEJSCOWOŚĆ, DATA)

.....
(PODPIS PSYCHOLOGA)

TERAPIA PEDAGOGICZNA

AUTORZY: *mgr Joanna Michalska - Wentowska, Katarzyna Gerlach, Anna Wodzyńska*

W tej części programu będzie realizowana terapia pedagogiczna. Najogólniej można ją określić jako działanie mające na celu rozpoznanie potrzeb ucznia i umożliwienie mu ich zaspokajania. Istotne jest tu również rozpoznawanie przyczyn trudności jakie napotyka dziecko, w celu skutecznego ich eliminowania. Chcąc dokładniej określić pojęcie terapii pedagogicznej warto przytoczyć znaczenie definicyjne, które określa ją jako: całokształt oddziaływań pedagogicznych stosowanych wobec dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Oddziaływania te mają charakter zajęć korekcyjno – kompensacyjnych, ukierunkowanych:

- z jednej strony na usprawnianie zaburzonych funkcji – **korekcja**
- z drugiej strony na wspomaganie funkcji dobrze rozwijających się, tak aby mogły być wsparciem dla funkcji zaburzonych lub mogły je zastąpić – **kompensacja** (Skorek, 2005, s.7).

W oddziaływaniu terapeutycznym pedagoga korygowanie zaburzeń odbywa się głównie za pomocą środków pedagogicznych. Środki te, to dobrane odpowiednio do diagnozy:

- sytuacje wychowawcze, w których wykorzystuje się zadania, gry, zabawy, inscenizacje stwarzające dziecku korzystne warunki rozwoju

Postępowanie terapeutyczne składa się z:

- zaspokajania potrzeb
- wyzwalania pozytywnych zmian motywacyjnych
- korygowania zaburzonych funkcji
- kompensowania braków poszczególnych funkcji
- oparcia się na najmocniejszych stronach

1. Cele ogólne terapii pedagogicznej:

- Dobór optymalnych form pracy z dzieckiem niewidomym i słabo widzącym.
- Kompensowanie i usprawnianie funkcji poznawczych i ruchowych.
- Zaspokajanie potrzeb ucznia oraz łagodzenie napięć emocjonalnych.
- Budzenie motywacji do działania.
- Rozwijanie umiejętności społecznych i komunikacyjnych.
- Jak najlepsze rozwinięcie się ucznia na miarę jego możliwości.
- Wytworzenie się poczucia sprawstwa i odpowiedzialności za własne działania.
- Wytworzenie pozytywnej postawy społecznej, ukształtowanie umiejętności współzycia i współdziałania z otoczeniem.

2. Osoby objęte programem:

Uczniowie klasy I i IV szkoły podstawowej, I klasy gimnazjum oraz I klasy liceum.

3. Diagnoza:

Diagnoza indywidualna w celu wyłonienia uczniów, którzy powinni być objęci (oprócz zajęć grupowych) terapią indywidualną. Metoda stosowana w celach diagnostycznych to wywiad.

4. Procedury osiągania celów:

Praca terapeutyczna oparta na zasadach terapii pedagogicznej.

5. Inne materiały opracowane na potrzeby realizacji programu:

- kwestionariusz wywiadu
- karta obserwacji.

6. Rezultaty terapii:

- twórcze myślenie
- rozwinięcie się umiejętności komunikacyjnych
- rozwinięcie się empatii
- osiągnięcie dojrzałości społecznej, emocjonalnej, społecznej
- zaspokojenie potrzeb psychicznych, emocjonalnych i społecznych
- zwiększenie motywacji
- kompensacja
- korekcja
- aktywność wychowanka.

7. Ewaluacja:

Monitorowanie efektów terapeutycznych.

gdyż występuje zaburzenie integracji funkcji percepcyjno – motorycznych. W związku z tym ważne jest, aby dzieci rozpoczynające naukę jak najszybciej nauczyły odnajdywać się w nowym dla siebie otoczeniu. Należy zatem na wstępie określić potrzeby dziecka oraz trudności z jakimi może się.

8. Realizacja programu „Konkret a wyobrażenie” w kl. IV szkoły podstawowej

W tym okresie rozwojowym niezwykle istotne jest osiągnięcie przez dziecko poczucia kompetencji. Największym niebezpieczeństwem na tym etapie jest rozwinięcie się poczucia niższości, które może powstać, gdy dziecko czuje się niezdolne do uporania się z zadaniami podejmowanymi z własnej inicjatywy lub stawianymi przez nauczycieli czy rodziców (Hall, 2004, s. 210). Poczucie własnej skuteczności daje dziecku siłę do pokonywania trudności w życiu codziennym. Osiągnięcie poczucia fachowości jest szczególnie istotne w przypadku dzieci niewidomych i słabo widzących, gdyż są one narażone na większe trudności płynące z racji swojej niepełnosprawności. Dlatego też, działania pedagogiczne będą wiązać się z wykorzystaniem wiedzy dziecka na temat świata zewnętrznego oraz działalnością praktyczną.

Cele ogólne:

1. Zaspokojenie potrzeb każdego ucznia.
2. Wykorzystanie wiedzy w praktyce.
3. Wyzwalanie pozytywnych zmian motywacyjnych.
4. Korygowanie zaburzonych funkcji.
5. Kompensowanie braków poszczególnych funkcji.
6. Podniesienie samooceny dziecka i umiejętności społecznych.
7. Poznanie swoich mocnych stron.

Cele szczegółowe/terapeutyczne:

1. Właściwa organizacja pracy - uczeń potrafi w efektywny sposób organizować sobie pracę w szkole, domu czy internacie.
2. Rozwinięcie empatii i zachowań asertywnych.
3. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji społecznych.
4. Kształtowanie umiejętności samoobsługowych związanych m. in. z higieną osobistą.
5. Rozwijanie twórczej aktywności w różnych dziedzinach ze względu na właściwości terapeutyczne tego zjawiska.
6. Poznanie swoich mocnych stron.
7. Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów.
8. Wytworzenie umiejętności swobodnego wyrażania swoich uczuć, myśli i przeżyć.

KWESTIONARIUSZ DIAGNOZY POTRZEB UCZNIA - (przykład)

KLASA IV

1. Szybko rezygnuje z powierzonych mu zadań, na skutek pojawiających się problemów.

1 2 3 4

2. Potrafi współpracować w grupie.

1 2 3 4

3. Woli współpracować w parze.

1 2 3 4

4. Reaguje w sposób adekwatny do sytuacji.

1 2 3 4

5. Chętnie podejmuje się powierzonym mu zadaniami.

1 2 3 4

6. Jest nastawiony pozytywnie do efektów swojej pracy.

1 2 3 4

7. Dostrzega błędy jakie popełnia i stara się je naprawić.

1 2 3 4

8. Szybko wpada w złość, gdy coś mu nie wyjdzie.

1 2 3 4

9. W przypadku problemów stara się prosić o pomoc kolegę lub nauczyciela.

1 2 3 4

10. Mimo pojawiających się trudności stara się samodzielnie rozwiązać problem.

1 2 3 4

11. Odrzuca pomoc innych w porywczy sposób.

1 2 3 4

12. Sygnalizuje swoje potrzeby.

1 2 3 4

***PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE
ZAJĘĆ INDYWIDUALNYCH***

Scenariusz zajęć rehabilitacji wzroku

Autor: Danuta Musiał

Temat: Zajęcia usprawniania bliży wzrokowej

Schorzenie: retinopatia wcześniacza obu oczu

Cel:

- Uczeń ma dobierać takie same kolory i nazywać je,
- Uczeń ma dobierać kolory tj.: kształty kolorystycznych figur geometrycznych i konturowe obrazki figur,

Czynność wzrokowa: Rozpoznawanie identycznych barw i kształtów;

Pomoce nieoptyczne:

- folia przezroczysta,
- światło stolikowe jarzeniowe, nad prezentacją,
- podstawka do książki;

Pomoce optyczne: lupa 3x z podstawką

Materiały:

- 1) Dwie planszowe karty o wys. 10 x 10 cm., kredki, flamaster,
 - a) obrazki z przedmiotami pomalowanymi na czarno tj. ręka, lalka, samochód, młotek, krzyż, krzesło
 - b) obrazki konturowe: ręka, lalka, samochód, krzyż, młotek, sylwetka człowieka.
- 2) Klocki w czterech podstawowych kolorach, 4 pudełka w tych samych kolorach,

Tok zajęć:

1. Uczeń przeszukuje płaszczyznę z rozrzuconymi na niej klockami w 2 kolorach. Identyfikuje i nazywa, umieszcza w pudełku o tej samej barwie.
2. Uczeń przeszukuje płaszczyznę z rozrzuconymi na niej klockami w 4 kolorach. Identyfikuje i nazywa, umieszcza w pudełku o tej samej barwie.
3. Uczeń identyfikuje kolory oraz kształt figury na obrazku, nazywa, następnie dobiera taki sam obraz konturowy umieszczony na karcie. Rehabilitant steruje: „Przesuń wzrok w lewo i w prawo oraz w dół i w górę — szukaj innych konturów o podobnym kształcie”.
4. Uczeń nazywa wszystkie przedmioty narysowane na kartach.

Jeżeli ćwiczenia wykonano poprawnie można przejść do kolejnego ćwiczenia: „Pokaż każdy kolorowy obrazek i dobierz do niego podobny”.

Jeżeli uczeń ma trudności wzrokowe, należy powtórzyć jeszcze raz ćwiczenie pierwsze z użyciem obrazka konturowego.

Reakcja wzrokowa - *Uczeń powinien identyfikować przedmioty kolorowe.*

Ćwiczenie należy powtarzać 3 x (kontury + kolory).

Na kolejnym etapie wyeliminować z pracy pomoce nieoptyczne.

Uwagi:

Jeżeli zauważono trudności wzrokowe z dobieraniem barw przedmiotów lub figur, należy lekcję powtórzyć do skutku. Należy podkreślić konieczność uważnego przeszukiwania wzrokowego na prezentowanym materiale.

Rozwój poziomu wzrokowego: 5 - 6 lat.

LITERATURA

1. Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem „PROCEDURA DIAGNOSTYCZNO - OCENIAJĄCA /DAP/" cz. I Wydawca: American Printing House for the Blind Louisville, Kentucky 1980r. WSPS - ZG PZN Warszawa 1989r.
2. Natalie C. Barraga, Juhne E. Morris "Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem PROCEDURA DIAGNOSTYCZNO - OCENIAJĄCA" cz. I 1:150 Wydawca: American Printing House for the Blind Louisville, Kentucky 1980r. WSPS - ZG PZN Warszawa 1989r.

Program rozwijania umiejętności posługiwania się wzrokiem „ZESTAW ĆWICZEŃ USPRAWNIAJĄCYCH" cz. II Wydawca: American Printing House for the Blind Louisville, Kentucky 1980r. WSPS - ZG PZN Warszawa 1989r.

Scenariusz zajęć – orientacja przestrzenna

Autor: Justyna Kranc

Temat zajęć: Bezwzrokowe metody nalewania płynów.

Cel główny: Uczeń potrafić nalać wodę do szklanki do bezpiecznego poziomu.

Cele pośrednie:

1. Uczeń potrafi przygotować stanowisko pracy przed przystąpieniem do wykonania czynności.
2. Uczeń zna budowę i potrafi obsługiwać czajnik bezprzewodowy
3. Uczeń zna 5 podstawowych metod bezwzrokowego nalewania płynów.
4. Potrafi bezpiecznie napełnić szklankę przy pomocy jednej z wybranych metod.
5. Rozumie potrzebę opanowania tej umiejętności dla zwiększenia swojej samodzielności
6. Uczeń będzie doskonalił sprawność manualną, koordynację ruchową, pamięć kinenstetyczną i zmysł proprioceptywny
7. Opanowanie umiejętności podniesie samooceny ucznia.

CZEŚĆ WSTĘPNA

1. Powitanie
2. Przedstawienie tematu zajęć
3. Uświadomienie znaczenia opanowania tej umiejętności dla zmniejszenia ograniczeń w samoobsłudze
4. Umotywowanie do aktywnej postawy podczas zajęć

CZEŚĆ REALIZACYJNA

1. Wspólne przygotowanie stanowiska pracy, omówienie zasad bezpieczeństwa.
2. Omówienie przez nauczyciela budowy i zasady działania czajnika bezprzewodowego
3. Uczeń ogląda dotykowo urządzenie, poznaje zasady bezpiecznej obsługi
4. Uczeń napełnia szklankę zimną wodą przy pomocy czterech różnych metod (na słuch, wagę, palec, przy pomocy czujniczka jedno i dwu poziomowego)
5. Wykonuje pierwsze próby przy pomocy nauczyciela, potem samodzielnie.
6. Nauczyciel zwiększa temperaturę wody, którą nalewa uczeń.
7. Asekuruje nalewanie przez ucznia gorącej wody metodą termiczną.

CZEŚĆ KOŃCOWA

Uczeń samodzielnie nalewa wodę korzystając z wybranej przez siebie metody.

Ocenia stopień trudności poszczególnych metod oraz dokonuje samooceny.

Nauczyciel ocenia aktywność ucznia podczas zajęć i stopień opanowania umiejętności.

(wskazuje mocne i słabe strony).

Metody nauczania wykorzystane w czasie zajęć:

- słowne – opis
- obserwacyjne – pokaz, demonstracja
- praktyczne – ćwiczenie, praktycznego działania
- sytuacyjne i symulacyjne.

Środki dydaktyczne: czajnik bezprzewodowy

- szklanka
- tacka albo talerzyk
- korek/ herbata ekspresowa
- czujnik poziomu cieczy jedno i dwu poziomowy

Forma pracy: indywidualna, zróżnicowana

Scenariusz zajęć – zajęcia logopedyczne

Autor: Alina Siemianowska-Bloch

Temat: Utrwalanie poprawnej artykulacji głosek szeregu szumiącego w nagłosie wyrazów łącznie z grupami spółgłoskowymi.

Cele:

1. Prawidłowa artykulacja głosek szeregu szumiącego w nagłosie wyrazów.
2. Różnicowanie w/w głosek – ćwiczenie słuchu fonemowego.
3. Ćwiczenia kinestezji artykulacyjnej.
4. Rozwijanie leksykalnej strony mowy.

Forma zajęć: indywidualna

Metoda: ćwiczeniowa

Przebieg zajęć:

1. Ćwiczenia aparatu artykulacyjnego:
 - ściąganie i rozciąganie warg,
 - umieszczanie języka na wałku dziąsłowym z jednoczesnym ściąganiem warg.
2. Ćwiczenia oddechowe:
 - wzmacnianie fazy wydechowej – naśladowanie szumu wiatru,
 - ćwiczenia oddechu przeponowo – żebrowego.
3. Ćwiczenia słuchu fonemowego:
 - wyodrębnianie z ciągu wyrazów tych, które zawierają głoskę s na początku wyrazu,
 - wyodrębnianie z ciągu wyrazów tych, które zawierają głoskę ż na początku wyrazu,
 - wyodrębnianie z ciągu wyrazów tych, które zawierają głoskę c na początku wyrazu,
 - wyodrębnianie z ciągu wyrazów tych, które zawierają głoskę na początku wyrazu,
 - wyodrębnianie z ciągu wyrazów tych, które zawierają głoski szeregu szumiącego na początku wyrazów, ilustrowanie je znakiem graficznym – literą.
4. Ćwiczenia artykulacyjne i leksykalne:
 - utrwalanie poprawnej wymowy głosek szeregu szumiącego z samogłoskami,
 - [s-][z][c][] w wyrazach dźwiękonaśladowczych,
 - powtarzanie i wyjaśnianie znaczenia wyrazów zawierających głoski szeregu szumiącego w nagłosie,
 - rozwiązywanie zagadek, krzyżówki, których hasłami są wyrazy zawierające w/w głoski w ww. pozycjach,
 - powtarzanie i nagrywanie rozwiązań jako wzorca słuchowego i artykulacyjnego.
5. Ćwiczenia utrwalające – domowe - kilkukrotne wysłuchania nagrania na kasecie, zbudowanie i zapisanie zdań z w/w wyrazami.